

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

VINDICIÆ 2

PRO

Lege & Imperio :

Sive

Dissertationes duæ, quarum una
est de LEGE in COMMUNI,
altera de EXEMPTIONE PRINCIPIS à
LEGE, institutæ potissimum

Contra tractatum

HOBBI DE CIVE

Quibus

Annexa est Celeberr.

D. GISB. VOETII Disquisitio
textualis ad I Sam. 8. de Jure
Regio Hebræorum.

Authore

M. GISBERTO COCKIO

ULTRAJECTI,

Ex Officinâ Jacobi à Doeyenburgh

Anno. c. d. c. l. c. l. x. i.

Generoso ac Nobilissimo Heroi,
D. JOHANNI de RENESSE
à ZUYLEN,

*Domino de Haer, Cockengen, Spengen,
Draeckenburch, Montforts-gerecht, &c.*

Generose ac Nobilissime Vir,

*Disserationes hascè
meas de Lege &
Imperio, quibus
legem & imperium contra
novitates quasdam in omni
Republ. & præsertim no-
strâ periculosissimas, quæ
passim in tractatu Hobbi
de Cive occurrunt, vin-
dico, antehac à me conscri-
ptas,*

ptas, nunc autem recogni-
tas & recusas, cum animo
mecum agitarem, cui potis-
simum offerrem, cujusque
titulo ac nomine libelli hu-
jus frontem munirem, &
cogitatio mihi subiret de
tuâ nobilitate, & egregiis
animi & corporis tui doti-
bus, quibus Reipubl. hânc
nostræ, tanquam Illustr.
hujus, Provinciæ Ultraj.
Ordinum membrum, a vitâ
Nobilitate conspicuum,
inservis & præes, quan-
tumque tibi, sub cujus tute-

las

lâ ac patrocínio ego in Coc-
kenganâ Ecclesiâ Mystéria
Dei dispenso, debeam;
munusculum hoc literari-
um qualecunque, etiamsi
longe sit infra vestram di-
gnitatem, tamen equitate
& humanitate vestrà fre-
tus, & benignâ tuâ erga
me, quam semper in te per-
spexi propensione, ut præsi-
dio, patrocínio & tutela tua
gaudeat, gratumque meum
erga te animum publicè te-
statum facerem, debita cum
reverentia, sacrum volo et
facio;

facio; obnixè rogans Deum
Opt. Max. ut Nobiliss.
vestras Amplitudinem, u-
nà cum dilectissima et No-
bilissima tua Coniuge ad
nominis sui gloriam, Ec-
clesiæ et Reipubl. nostræ
bonum, animarumque ve-
strarum salutem sempiter-
nam

Diu fervere incolumem

Vestra Ampl. & Nobil. observant.

M. GISB. COCKIUS,

in Cockengen & de Haer V.D.M.

P R Æ F A T I U N C U L A

A D

L E C T O R E M.

Uo sunt potissimum, quibus omnis Respubl. continetur; Lex sc. & Imperium : de Lege in hanc rem eleganter Cicero pro Cluent. Ut corpora nostra sine mente, sic Civitas sine Lege suis partibus, ut nervis ac sanguine, & membris uti non potest. Et ut Livius scribit lib. 1. Multitudo coalescere in unius populi corpus nullâ re, quàm Legibus potest. De Imperio autem Seneca lib. 1. de Clementiâ; Vinculum est, per quod Respubl. cohæret, ille Spiritus vitalis, quem tot millia trahunt, nihil ipsa per se futura, nisi onus & præda, si mens illa Imperii subtrahatur. Materia ergo hæc digna est, quæ à generosis

Præfatiuncula

ingeniis excolatur, ut & Legum authoritas & Imperii dignitas sarta tecta conservetur; quo nihil utilius est, & magis necessarium in vitâ humanâ: in quâ cum laude multi viri eruditione celebres versati sunt; inter quos, meo quidem iudicio, excellit Althusius in suâ Politicâ, qui non tantum ratione, & ex profanis authoribus, sed & ex sacris Literis materiam hanc doctè & orthodoxè tractavit. Hæc autem duo sunt cavita, quæ mihi tractanda suscepi hoc tractatulo, quo præsertim dogmata quædam, quæ in tractatu Hobbi de Cive deprehendi, non tantum eutaxiæ politicæ, sed & pietati & bonis moribus adversa, detegerem & refutarem; qui viâ tritâ relicta, ut methodo accuratiore nobilem hæc philosophiam excoleret, confusus acumine sui ingenii, tales hypotheses sibi commentus est, quibus, ausim dicere,

Ad Lectorem.

dicere, non tantum leges naturæ, & æquitatem omnem naturalem, & mutuam inter homines charitatem pessum dat; sed & majestatem principis in tyrannidem convertit, & cives ad servilem conditionem penitus abjicit: qualia sunt; Omnia habere & facere in statu naturæ omnibus licere, adeoque in statu naturæ mensuram juris esse utilitatem. art. 10. cap. 1. Ante imperia justum & injustum non existere, quia omnis actio suâ naturâ est adiaphora; quod justa vel injusta sit, à jure imperantis provenit. art. 1. cap. 12. Peccare posse subditos obediendo principibus suis, seditiosa opinio. ib. art. 2. Præcepta decalogi de parentibus honorandis, de homicidio, adulterio, furto, & falso testimonio leges civiles esse; non leges naturales nisi eatenus tantum, quatenus lex

Præfatiuncula

naturalis jubet observare pacta. *art. 9. cap. 14.* Tyrannidem non esse statum civitatis diversum à legitimâ monarchiâ. *art. 3. cap. 7.* Magistratum in subditos, *cap. 7 art. 4.* dominum in servos, *cap 8. art. 7.* parentes in filios, injurios esse non posse, *cap. 9. art. 7.* Liberi subjiciuntur patribus, non minus quàm servi dominis, & cives civitati; & similia. Quare cum viderem libellum hunc multorum manibus teri, & quod magis est, à nonnullis commendari, factum est, ut paucis abhinc annis duas Disputationes conscripserim, & in Acad. Ultrajectinâ publicè defenderim, quarum una est de Lege in communi, altera eaq; inauguralis de Exemptione principis à lege; quibus fundamenta novæ hujus philosophiæ pro modulo mei ingenii conatus fui subvertere: hoc autem, cùm à ne-

mine,

Ad Lectorem.

mine, quod sciam, tunc factum esset, existimavi mihi fraudi esse non posse, si à me fieret, quod hactenus factum erat à nemine. Cùm autem tunc pauca exemplaria pro more Academico essent impressa, & tamen postea viri nonnulli, quibus id recusare non potui, à me petiissent, ut has Disputationes de novo relegerem & prælo subjicerem, ægrè id à me impetrarunt; quod vidissem incautis saltem usui eas esse posse, ne sibi persuaderi sinant, nobilem illam philosophiam non minùs quàm Euclidis elementa demonstrari. Prodeunt ergo hæc non nova, sed parùm emendata & aucta; quibus visum fuit annectere Rever. & Clariss. D. Gisb. Voetii disquisitionem textualem ad I Sam. 8. v. 11, 19. de Jure Regio Hebræorum, tum propter affinitatem materiæ, tum quòd viderem, eum textum ab Hobbio etiam adhi-

Præfatiuncula ad Lectorem.

beri, ut evincat, potestatem principis esse summam, absolutam, five quâ majorem nemo mortalium habere potest in seipsum; adeò ut quidlibet possit impunè facere, leges condere, lites judicare, pœnas sumere, viribus & opibus omnium suo arbitrio uti, atque hæc omnia jure; adeoque etiam ratione istius potestatis simplicem & cœcam in omnibus obedientiam illi à subditis deberi. art. 13. cap. 6. & art. 15. ibid. art. 6. cap. 11. & art. 1. cap. 12. & quæ passim plura occurrunt ejusdem farinae, quæque passim in his disputationibus & notavi & refutavi. Quid autem præstiterim, fretus evidentiâ veritatis, libenter Lectoris studiosi judicio submitto.

D I S-

DISSERTATIO PRIOR
 DE
 LEGE IN COMMUNI.
 C A P. I.

De Lege, & terminis affinibus.

IErmini affines sunt *Justitia, Jus, Lex*. *Lex* est *Juris* regula, vel ipsa *Juris* constitutio. *Jus*, si à jubendo deducatur (quod multis placet), erit quasi supremæ potestatis jussum; & sic idem ferè quod *Lex*. Aliàs notat justum; sive quod juri jam dicto, seu *Legi*, consentaneum est. Ponitur etiam pro potestate, quam quis habet in rem aliquam; cujus violatio *injuriam* constituit. *Justitia* circa *jus* versatur; ita quidem ut actus *justitiæ* sit, suum unicuique *jus* tribuere. *Vide Becan. Theol. Schol. tract. de jure & justitiâ. Ames. in cas. lib. 5. cap. I. aliosque.* Hæc sunt à philosophis, theologis, &c. vulgò recepta: quæ si vera sunt, fallitur *Hobbes*, qui

contra hactenus receptam doctrinam docet, quod injuria propriè non sit *juris*, sed pacti, aut fidei datæ, violatio; & injuria fieri non possit, nisi ei, qui cum contraximus: Proinde si quis alium in statu naturæ (quem fingit) vitâ privaret; aut usu bonorum communium prohiberet, nō censendus esset ipsi facere injuriam. Et tamen docet ibidem, idem significare *injuriam*, quod actio vel omissio *injusta*; at annot. ad art. 4. distinguit *injustitiam* ab *injuriâ*, quòd *injustitia* nomen significet relativè ad legem, *injuria* tum ad legem tum ad personam certam. Verba ejus sunt; *Injustitia nomen significat relativè ad legem; injuria tum ad legem tum ad personam certam, nam injustum omnibus injustum est; injuria vero potest esse, nec tamen mihi vel illi, sed alii, & quandoque nemini privato, sed civitati tantum; etiam nec homini cuiquam nec civitati, sed soli Deo: nam pacto & juris translatione fit, ut injuria in hunc vel illum fieri dicatur. cap. 3. art. 3. Pacti violatio, sicut & dati repetitio, qua semper fita est in aliquâ actione vel omissione,*

vocatur

*Vocatur injuria, actio autem illa vel omis-
sio injusta dicitur; ut idem significant in-
juria, & actio vel omisio injusta; atque
utraque idem, quod pacti vel fidei violatio.*

*Quæ profectò quomodò conciliari pos-
sint, ego non intelligo. sc. idem esse in-
juriam & actionem injustam, & utram-
que pacti violationem, & tamen distin-
gui, hoc est, non esse idem, ita quidem
ut *injustitia* nomen significet tantùm
relativè ad legem; *injuria* verò tum ad
legem tum ad personam certam, ita
ut pacto & juris translatione fiat, ut in-
juria in hunc vel illum fieri dicatur:
hoc est, *injustitiam* esse tantùm legis,
injuriam autem esse & legis & pacti vi-
olationem & in eo distingui, & tamen
idem esse *injuriam* quod actio *injusta*;
sc. utramque pacti violationem; nisi
fortè velit, aliud esse *injustitiam*, aliud
actionem injustam: ænigmata illa sunt;
quæ solvat Oedipus, non Davus. De in-
juria nomine porò docet loco citato,
quòd videatur inde actioni vel omissioni
tribui; quia sine jure est; utpote quòd ab eo,
qui agit vel omittit, translatum antea in*

alium fuerat. At multa sine jure fiunt, quæ tamen secundum te *injuriâ* non fiunt: v. g. si quis sibi inferat violentas manus; rogo, an hoc faciat *jure*, an sine *jure*? procul dubio sine *jure*: qui enim *jure* faciat, quod juris naturalis fundamento primo adversatur per art. 7. cap. 1. & tamen, secundum te, nemo sibi ipsi injuriam facit; juxta illud, *volenti non fit injuria.* art. 7. cap. 3. fieri ergo aliquid potest sine *jure*, & tamen non *injuriâ*, non ergo idem est *injuriâ* factum, & sine *jure* factum. Sed videamus, *an injuria ei fieri non possit, quicum nihil contraximus;* fingamus in statu naturali, quem fingis, ubi omnia sunt omnium, nec ulla sunt pacta, unum alium occidere *ex vanâ gloriâ & falsâ virium aestimatione.* art. 4. cap. 1. aut ab usu bonorum communium arcere; quæro, an non injuriam ei fecerit? si affirmes, habeo quod volo, sc. injuriam ei fieri posse, qui cum nihil contraximus; si neges, quæro quid obstet? nam 1. violatur jus alterius; sc. quod habet ad vitam tuendam & media ad vitam

tuen-

tuendam necessaria, & quidem ex vanâ gloriâ & falsâ virium æstimatione: nam quo nomine id crimen appellabis, quo sic violatur jus alterius? an *injustitiam*? at illa significat relative ad legem tantum, non ad personam; an *damnum*? at hoc non est per se crimen; restat ergo ut appelletur *injuria*. 2. ipse dicis, *injuriam dici, quod sine jure fit*; qui ergo in statu naturæ alium privat vitâ ex vanâ gloriâ, aut facit hoc jure, aut sine jure; si sine jure, habeo quod volo, sc. injuriam fieri ei, quicum nihil contractum est; si jure, vide quid inde sequatur, sc. in statu naturæ jure aliquem alium occidere ex vanâ gloriâ; adeoque aut hoc faciendo non peccare contra leges naturales, aut peccando contra leges naturales jure facere; quod absurdum: maneat ergo, injuriam propriè esse juris, non pacti, violationem; fidei autem & pacti violatio *perfidia* appelletur; sic Cicero II. phil. *Dextra, qua fidei testes esse solebant, perfidiâ sunt & scelere violata*. Absurdum planè, & inauditum quoque est, quod docet cap. 14. art. 3.

quod nihil aliud sit Jus, quam libertas naturalis, à legibus non constituta; sed relicta: quam primò restringit lex naturalis & Divina; residuam restringunt leges civiles, &c. adeoque Jus & Lex differant ut contraria; quod Lex vinculum, Jus libertas sit: Nam si Jus significet libertatem naturalem à lege non constitutam, sed relictam; sequitur, id fore juris Divini, vel civilis, quod lege Divinâ vel civili non est constitutum, sed relictum; & ad probandum, hoc vel illud esse juris Divini, vel civilis, probandum foret, hoc vel illud lege Divinâ, vel civili, neque præcipi; neq; prohiberi; quod quàm absurdum sit, vel cæto apparet. Jure sublato, inquit Cicero, nihil est quare exploratum cuiquam esse possit, quid suum, aut quid alienum sit; at juxta placita nostri Novatoris, Jure, i. e. libertate naturali, quam habeo in statu naturæ in omnia, sublatâ, tum deum cuiquam quid suum, quid alienum sit, exploratum esse potest. 2. Falsum est quoque, residuam relinqui aliquam libertatem à lege Divinâ, quam postea

restringant leges civiles : Omne enim bonum faciendum, vel malum fugiendum, continetur in lege naturali, seu Divinâ ; saltem implicite, ut conclusiones in suis principiis, inde per necessariam illationem educendæ : *leges enim (etiam civiles) oportet esse Dei, ut iudicium, quod secundum eas pronuncian- dum est, Dei sit, Deut. 1, 17. 2 Chron. XIX, 6, 7, 8. Sunt autem Dei, quatenus derivantur ex lege Divinâ, sive natura hominum impressâ, sive SS. Literis expressâ, per processum à generali ad specialia, & determinationem secundum varias circumstantias, potestate majesticâ Dei vicariâ; ut preclarè rev. D. Essenius disp. de subj. Christi ad Legem Div. part. 3. & juxta August. Omnium legū est inanis censura, nisi Divina legis imaginem gerant.*

C A P. I I.

De Legis Definitione.

HIs ita præmissis, ad definitionem Legis pergo, quàm hoc modo definit Arist. νόμος ἐστὶ λόγος ἀεισμίμῳ καὶ ὁμολογίῳ κοινῷ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις, μηνύων πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς, id est, *oratio definita juxta*

munem consensum civitatis, indicans, quomodo singula oportet agere. Hanc autem definitionem rejicit Hobbes; quod non sit legis simpliciter, sed civilis: manifestum enim est, inquit, leges divinas non esse ortas à consensu hominum, neque etiam naturales; nam si à consensu hominum originem haberent, etiam eorundem consensu abrogari possent; cap. 14. art. 2. ipse autem art. 1. cap. 14. legem definit hoc modo. *Lex est mandatum ejus personæ (sive hominis, sive curiæ) cujus præceptum continet obedientiæ rationem:* Sed imprimis, quod ibidem notat in definitione Arist. (quod sc. ea non sit legis simpliciter, sed civilis) non vidit in suâ. addit enim (sive hominis, sive curiæ,) *At manifestum est quoque, leges Divinas non esse ortas aut ab homine, aut à curiâ; neque etiam naturales:* nam si ab homine, aut curiâ, originem haberent, etiam eorundem consensu abrogari possent: sic ipse art. 2. se suo jugulat gladio. Nimirum hic est novatorum mos, ut dum aliis contradicendi studio flagrant, sui immemores sæpè sibi ipsis turpiter contradicant. Sed a-

liud hic est, quod longè graviore cen-
surâ dignum est; quòd sc. in lege, unica
ratio obediendi sumatur à voluntate
præcipientis : Sc. *Sic volo, sic jubeo : stat
pro ratione voluntas.* Antea nimirum di-
xerat cap. 12. art. 2. *peccare subditos o-
bediundo principibus non posse ; & art. 1.
neque ad singulos pertinere judicationem
boni & mali.* Impia nimis hæc sunt,
quàm ut à Christiano assensum impe-
trare debeant. Vide *Althus. Pol. c. 200
& 38.* Rectè dicunt Jcti *rationem esse
animam legis ; interim tamen rationem
legis non esse superstiosè inquirendam be-
nè monent ; rationem autem esse ani-
mam legis , hoc modo probat Schon-
bornerus Pol. 1. 3. cap. 3. Ratio est anima
legis , & lex ex ratione semper astimanda
est ; ut, ubi ratio non est, ibi nec lex sit : cum
justitia sit animi habitus, & quidem bonus,
qualis esse non potest, nisi quatenus ratione
perficitur ; & quemadmodum justitia sine
ratione non est, ita nec lex. Vide plura
Dissert. nostrâ posteriore cap. 7. Quod
verò adfert Hobbes ad confirmatio-
nem suæ opinionis, *Pactò Dei cum Ada-**

mo Gen. 2. 15. de non comedendo de ligno scientia boni & mali, prohibitam esse disputationem de mandatis superiorum. c. 12. art. 1. & c. 16. art. 2. futilius est, quàm ut longam refutationem requirat; quod etiam Clar. *o p̄cipis* G. de Bruyn in disp. suâ inaug. de utroque Fœdere Divino, meritò censoriâ virgulâ notavit. Præferendæ ergò sunt definitiones Thomæ; quarum altera existat 1. 2. q. 90. a. 1. *Lex est quedam regula & mensura actuum, secundum quam aliquis inducitur ad agendum, aut ab agendo retrahitur*; altera art. 4. *Lex est quedam rationis ordinatio, ad bonum commune, ab eo, qui curam communitatis habet, promulgata*. Hinc ergò legem hoc modo potius definimus: *Lex est quedam regula ac mensura actionum moralium, ad bonum commune, ab eo, qui curam communitatis habet, promulgata*. Quatuor porrò in sequentibus explicabimus. 1. quæ sit materia legis. 2. quis finis. 3. cujus sit legem condere. 4. dicemus aliquid de promulgatione legis.

CAP.

C A P. III.

De materiâ legis. Et an dentur actiones quædam ex se, & suâ naturâ bona vel mala.

MAteria Legis sunt actiones morales, sive humanæ; eæque vel faciendæ, vel fugiendæ: illæ præcipiuntur præceptis affirmativis; hæ negativis prohibentur: oportet enim, ut ait Cicero, *vitiorum emendatricem esse Legem, commendatricemque virtutum.* Atque hinc petitur discrimen inter peccata omissionis, ad quæ etiam referimus peccata malæ actionis, in quibus conditio aliqua ad actum aliquem lege mandatum necessaria, omittitur; & *commissionis*, quò etiam referenda sunt peccata participationis in factis alienis. Porrò quòd duplex discrimen *Becanus tract. de lege in com. cap. I. q. 3.* jubeat notari inter legem affirmativam, & negativam. *Unum sc.* quòd negativa prohibeat omnes actiones malas; affirmativa non præcipiat omnes bonas:

Alte-

Alterum, quòd Lex negativa prohibeat malum omni tempore, & pro omni tempore; affirmativa non præcipiat bonum pro omni tempore; non probamus: nam quantum ad prius membrum, id minus solidum est, quemadmodum enim abstinere debemus ab omni malo nobis vetito; sic facere debemus omne bonum nobis mandatum: circa posterius autem *disquiritur*, an non detur actus aliquis bonus, ad quem etiam pro omni tempore obligetur creatura rationalis? affirmandum saltem videtur de iis quæ sunt juris divini naturalis. Verùm lubet hic quærere,

An actiones quedam humanae dentur ex se, & suâ naturâ bonæ, vel malæ? Becanus loc. cit. statuit actus quosdam, ut Deum colere, proximum diligere, parentes honorare, esse ex se & naturâ suâ bonos, eosque præcipi lege naturali; & contra furtum, falsum juramentum, homicidium, &c. esse actus ex se & suâ naturâ malos, ac proinde lege naturali prohiberi. Certè toleranda est magis hac sententia, quàm Hob-

bii, qui non veretur docere art. 9. cap. 14. *præcepta decalogi de parentibus honorandis, de homicidio, adulterio, furto & falso testimonio, simpliciter leges civiles esse; & eatenus tantum naturales, quatenus lex naturalis jubet observare pacta: unde sanè sequeretur, actiones illas nihil minus esse, quàm per se & naturâ suâ bonas & malas; sed tales esse tantum per leges civiles; cæterum per se & naturâ suâ fore indifferentes, vel etiam contra per leges civiles posse definiri: nec mirum est id ipsum statuere, quia in statu naturæ, ubi nullæ sunt leges civiles, omnia contendit esse licita; rapere, occidere, adulterari, pejerare, &c. quia aliter fieri non potest, juxta illud, quod necessario, quod studio pacis, quod sui conservandi causâ fit, rectè sit.* annot. ad art. 27. cap. 3. sed profectò invalidum est argumentum; omnia facere, & possidere licet in statu naturæ, quia *aliter fieri non potest*: quæro enim, unde factum sit, quod aliter fieri non possit; & an aliter fieri non potuisset, si homo in statu innocentie perstitisset? non potest dici,

dici, quòd aliter fieri non possit, id esse ex primævâ institutione naturæ humanæ, nisi velis cum statu innocentiaè potuisse consistere homicidia, rapinas, & similia flagitia, quæ lege Divinâ damnantur; quod absurdum: si verò dicatur, factum id esse ex lapsu Adami, sicut necessariò dicendum est, si convenienter sacrae Scripturae loqui velimus. *Rom. 5. 12.* quæro, an ergò aliquid fieri possit licitum eo, quòd per peccatum factum est, ut aliter fieri non possit? Nec tamen Becani sententia simpliciter probanda est; quare ut intelligatur, quid in hac materiâ statuendum sit, notare juvat, dupliciter tantùm se habere posse actiones humanas. 1. in statu possibilitatis, prout sunt in potentiâ objectivâ. 2. in statu actualis existentiaè, prout sc. subjectivè, aut potiùs effectivè sunt à Petro, vel Paulo; at verò neutro modo, sunt actiones hæ per se & naturâ suâ bonæ vel malæ: non primo modo; quia ut sic ne quidem entia realia sunt propriè, sed tantùm ex hypothesi, & κατὰ ὑπόθεσιν; eodem igitur modo

do neque bonæ, aut malæ, propriè dici possunt: non posteriori modo, quia ut sic plus quàm manifestum est, habere eas suam bonitatem & malitiam moralem à lege; quoniam moralis earum bonitas in conformitate cum eâ, malitia autem in difformitate ab eâ formaliter consistit. Non ergò hi actus, Deum colere, diligere proximum, parentes honorare, sunt boni ex se & suâ naturâ; sed fluit eorum bonitas, ut jam dixi, ex imperio & voluntate Dei, qui de regulandis his actionibus leges naturales menti creaturæ rationalis impressit. Atque hætenus in thesi verum est, quod *Hobbes* dicit c. 12. art. 1. *omnem actionem naturâ suâ esse adiaphoram; & quòd actio aliqua iusta, vel iniusta sit, à jure imperantis provenire: sed in hypothesis hoc falsum est, nimirum ante leges civiles, & ante imperia, iustum & iniustum non extitisse: & Reges legitimos, qua imperant, iusta facere imperando; qua vetant, vetando iniusta.* Sed hæc jam superiùs *Cap. I. refutavimus, cùm dixi-*

mus, ante imperia extitisse leges naturales; unde particulares leges, quales sunt leges civiles, tanquam conclusiones, subsumi debent, & pro ratione circumstantiarum variè determinari. Alibi autem disertè agnoscit Hobbes, quod hic negat; nimirum annot. ad art. 27. cap. 3. his verbis: *breviter in statu natura, justum & injustum non ex actionibus, sed ex consilio & conscientia agentium estimandum est*; Sed status naturæ fuit ante imperia; quare ergo, si justum & injustum fuit in statu naturæ, non ex actionibus, sed ex consilio & conscientia agentium judicandum, certè falsum est, ante imperia justum & injustum non extitisse. Sed circa jus naturale Divinum, quo creatura rationalis ad amorem & cultum Deo præstandum obligatur, hoc obiter hic notandum; aliud esse si loquamur de his actibus, amare Deum, Deum colere; ubi procedunt, quæ hactenus diximus: longè aliud, si dicamus, Deum naturâ suâ amabilem, adorabilem, & hypotheticè (si ponatur

tur creatura capax cultus & amoris Dei) amandum, adorandum; etiam antecedenter ad omnem liberæ voluntatis suæ actum: unde Deus per naturam suam non potest creaturæ rationali non præscribere reverentiam, cultum, amorem sui; & prohibere odium, blasphemiam, &c. Dei. Sic Dei Sanctitas diffundit se in Leges: unde consequenter, & proximè æstimatur actionum rationalium moralis bonitas, vel malitia. Vide *Clariss. D. Esseni dictam disp. part. 4. th. 4.* Atque hoc est punctum, in quo à nobis dissentit *Rhetorfort. in Vindiciis Gratia, Exercit. 2. c. 3. Imprimis de Providentia. Item Maccov. loc. com. cap. 9. edit. à Nic. Arnoldi*, in quantum statuunt, omnem Legem esse à liberrimâ Dei constitutione; adeo ut vel non adorandus potuisset esse Deus, etiam posito homine. Argumenta contra hanc sententiam videri possunt apud *Clariss. Voetium App. ad disp. de Jure & Justitia, Dei, part. I.* An verò actus aliquis a deo intrinsecè malus sit, ut Deus non

possit esse author ejus secundum substantiam, vel ut anomia sive defectus ab actu substrato distingui non possit, sicut vult Arminius & cum illo Remonstrantes, vide disputantes Theologos *Maccov. loc. cit. cap. 10.* Item *Twissum in Vind. lib. 2. part. 1. sect. 15.*

C A P. IV.

De Fine Legis; & de Pœnis, an futurum tantum spectent; & de Tyrannide.

SEquitur finis Legis, de quo constat, debere esse bonum aliquod: sed cum in Communitate duplex bonum considerari possit, privatum sc. summi Imperantis, & publicum totius Communitatis; quæritur, utri bono Lex, ut justa sit, inservire debeat? ad quod respondeo; sicut Lex est vel Civilis in Civitate, vel Divina in Regno universali Dei, sic utramque in publicum bonum totius Communitatis suæ debere ordinari. Et *primò* de Lege Civili, vix ulla est dubitatio: quod enim

opti-

optimum est in Civitate, ad illud oportet Legem Civilem dirigi; at hoc est publicum bonum totius Communitatis; nam quis ignorat, bonum publicum majoris momenti esse, quàm bonum privatum, adeoque illud huic præferendum? rectè enim Marius apud Salust. *Quò universa Respubl. pluris est, quàm Consulatus, aut Prætura; eò majore curâ eam administrari, quàm hac peti debere.* Quocirca, cùm eum etiam in finem Reges & Principes sint à Deo & Communitate constituti, ut bonum publicum & commune procurant, nullus alius eorum finis esse debet in ferendis Legibus, quàm publica omnium subditorum salus, τὸ εἶναι καλῶς ζῆν, ut loquitur. Arist. 1 Pol. 1. & quidem præcipuè τὸ εἶναι ζῆν, hoc est, justitia, pietas & honestas publica: nam *remotâ justitiâ*, ut rectè August. *quid aliud sunt Regna, quam magna latrocinia?* & juxta Ciceronem de Offic. lib. 3. *Nihil est utile, quod idem non honestum: nec quia utile, honestum; sed quia honestum, utile:* quod ipsum & variâ

elogia & tituli, quibus ornantur Principes in sacris Literis ab ipsis exigunt; ut quando appellantur Duces, Antecessores populi, Pastores, Patres patriæ, Custodes & Salvatores populi, Regni Caput; & quæ similia passim occurrunt in sacris Literis. vide inter alia *Gen.* 20. & 26. *Jud.* 3. 9. *I Sam.* 9. 16. & 10. 1. *2 Sam.* 5. 2. & 7. 8. *I Reg.* 14. 7. *2 Reg.* 20. 5. *Dan.* 2. 38. *Pf.* 78. 71, 72. & imprimis quid aliud sibi vult Apostolus, quando ad *Rom.* 13. eos appellat *Dei Ministros*, quàm eos secundùm Domini Dei sui voluntatem cui etiam sunt rationem reddituri, *Eph.* 6. 9. *Republ.* administrare & Leges condere debere; ut pietas & honestas inter homines cum pace vigeat; ut loquitur idem Apost. *I Tim.* 2. nam (sunt verba Ciceronis) *ut Gubernatori cursus, Medico salus, Imperatori victoria, sic Principi beata civium vita debet esse proposita*, libr. 1. de *Republ.* Scire debent Principes, se non propter semet ipsos, sed propter subditos *Rebuspubl. præfici*: unde laudata

per omnia secula est vox illa principis Hadriani; se vid. Rempubl. gesturum, ut sciret rem populi esse, non suam. Proinde Florentinum illud monstrum: *Subditos simpliciter esse propter Magistratus*; Item, *Politiam sine ullâ virtute, fide, & religione, feliciter posse administrari*, non tam refutatione, quàm relegatione dignum est: vide *Liebenth. Coll. Pol. exerc. 1. Alth. Pol. c. 19. 20 & 21. &c.* Et quàm parum absit ab hac monstrôsâ sententiâ Hobbes, colligere licet, præter alia vel inde, quòd ad probandam absolutam & illimitatam Principis potestatem, in medium proferat jus illud Regium Samuelis, 1 *Sam. 8. art. 6. cap. 11.* nam aut nihil probatur ab Hobbio ex illo textu pro absolutâ potestate; aut probatur, quod modò rejecimus; sc. populum esse propter principem, adeoque jus esse principi, in Reipubl. administratione & condendis legibus, publico bono posthabito, privatum suum intendere; quod verba Hobbii expendenti manifestum fiet: *Particulariùs, inquit, describitur*

potentia Regia à Deo ipso per Samuelem.
 Verba Dei ad Samuelē sequuntur: *Præ-*
dicis jus Regis, qui regnaturus est super eos,
&c. hoc erit jus Regis; filios vestros tollet
& ponet in curribus suis, &c. filias quoque
vestras faciet sibi unguentarias, &c. Oli-
vetæ optima tollet & dabit servis suis, &c.
 1 Sam. 8. 8. &c. Quibus subjungit; *Nō-*
ne est potentia hujusmodi absoluta? est
 sanè; verùm rectè respondit *Besold. Sy-*
nops. Pol. cap. 1. th. 4. Samuelem loco
 citato non loqui de jure Regis legiti-
 mo, sed usurpato, & moribus pravis
 vicinarum Gentium, quorum relati-
 one Samuel populum dehortatus est,
 ne pergeret urgere Regis electionem.
 Quare nullius momenti est, quod
 Hobbes porro urget ab ipso Deo ap-
 pellari Jus Regis: probandum erat in-
 telligi ibi Jus legitimum, non usurpa-
 tum; eo magis, quòd ^{וְיָשׁוּב}, quod est in
 textu Hebræo, non notet tantum Jus
 legitimum, sed simpliciter etiam mo-
 rem, consuetudinem; sicut rectè id
 probat Junius ad illum locum ex
 1 Sam. 2. 13. Atque posteriori modo

vocem hanc hoc loco esse intelligendam, patet ex vers 18. *Hof.* 13. item *Deut.* 17. 14. &c. Probat idem vinea Nabothi, *I Reg.* 21. vide item *Alth. Pol. Cap.* 9. n. 15. & subjunctam disquisitionem textualem rev. D. Voetii. *Secundò;* Etiam in Regno universali Dei Leges Divinæ ordinantur non in bonum Dei, tanquàm privatum; sed totius Communitatis, in quâ Deus ut Rector, membrum *κατ' ἰσόχην*, & caput, est considerandus; homines & angeli ut subditi: finis enim Legum Divinarum, & actionum humanarum angelicarumque idem esse debet; at actiones humanae & angelicae, ut sint ordinatae, dirigi debent in honorem & gloriam Dei; *I Cor.* 10. 31. Sed gloria Dei, totius communitatis & Dei & hominum & angelorum bonum commune, involvit. Duo enim in gloriâ Dei consideranda sunt; *primum* est ipsa manifestatio sapientiæ, bonitatis, justitiæ, potentiæ Divinæ; *alterum* est subjectiva in hominibus & angelis agnitio perfectionum illarum essentiæ Divinæ;

vina; gratiosa æternæ beatitudinis donatio, & justæ impiorum pœnæ, quibus subjectivè in hominibus & angelis perfectiones illæ Divinæ manifestantur. Unde fallitur Crellius Socinianus contra Grotium, qui de pœnis damnatorum statuit, eas in privatam solius Dei, peccatis offensi, utilitatem ordinari: Negari enim nec potest, nec debet, damnatorum pœnas redundare etiam communi quâdam ratione in utilitatem totius communitatis. Nam

1. hoc publicum quoddam est, quòd damnati experiantur justitiam Dei, quam etiam ipsi agnoscere coguntur.
2. cùm Leges servare, & justitiam colere, omnium interfit, improborum peccatis omnes communi quâdam ratione læsi censendi sunt: quare ergo etiam in eorum bonum, damnatorum pœna redundare debet; ut hac ratione per pœnas peccatum in ordinem redigatur, & damnum per peccatum communitati illatum resarciatur. Deus certè, ut Rector, publicam personam gerit, & bonum publicum curat: quod

bonum de Deo accipiendum *ἡνωσιπῆς*;
 de subditis autem istius *ἡνωσιπῆς* con-
 venienter loco suo, & subordinatè ad
 Deum, quandò Deus subditis suis con-
 tradistinguitur. Vide hac de re Clarif.
 D. Eslenium Triumph. Crucis lib. 2.
 Sect. 2. cap. 1.

Verùm socinianum Crellium su-
 perat *Hobb. c. 4. art. 9.* ubi negat, De-
 um gloriam quærere in morte pecca-
 toris; id est, sicut intelligi debet,
 in justâ morte peccatoris gloriam ju-
 stitiæ suæ intendere. Ne autem le-
 ctor dubitet (nam sanè vix videtur
 credibile talia viro Christiano posse
 in mentem venire) de sensu authoris;
 hîc ipsissima ejus verba exhibeo: ad
 marginem citati loci hæc leguntur:
*Præceptum legis naturalis est, quòd pœna
 futurum tantum spectent. & in ipso art.
 Ad sextam legem confirmandam pertinent
 omnia loca, quæ jubent fieri misericordi-
 am, & citat Matth. 5. 7. Lev. 19. 18.
 & pergit; Sunt autem, qui hanc legem
 non modò non confirmatam, sed & infir-
 matam Scripturis putant ex eo, quòd im-*

pius post mortem, ubi nullus emendationi, neque exemplo locus est, pœna tamen maneat æterna. Solvunt, inquit, objectionem hanc aliqui, dicendo, Deum nulla obstrictum lege omnia referre ad gloriam suam, sed homini non licere idem facere, quasi, N. B. Deus gloriam quæreret, hoc est, placeret sibi in morte peccatoris. Sed si Deus non quærat gloriam, hoc est, gloriam justitiæ suæ intendat in morte peccatoris, quorsùm ergo Deus peccatores plectit æternâ morte? responde: quid hæsitas? *Institutio*, inquit, pœna æterna fuit ante peccatum, & respexit hoc tantùm, ut metuerent homines peccare in futurum? obstupui, steteruntque cœmæ, & vox faucibus hæsit: quid enim est severas Dei comminationes ludibrio habere, si hoc non est? & quo pacto sceleratis hominibus latior porta ad omnem nequitiam possit aperiri non video; nam aut impii post hanc vitam erunt in Regno cœlorum; quod opinor non dicet; aut in inferno æternis pœnis sunt cruciandi; aut, sicut Socinianis placet, mors æterna est tantùm pœna

pœna damni, nō sensus, hoc est, impiorum annihilatio. Si eligat hoc postremum, iisdem armis, quibus pugnamus contra Socinianos, hic hostis debellandus est: si secundum; habeo quod volo; pœnas non futurū tantū spectare sed & malum præteritum. Nec miretur lector, me suspicari, authorem his verbis infernum tollere: satis enim evidenter indicat author, pœnas irrogari non posse etiam à Deo, ubi nullus est emendationi aut exemplo locus; sic enim loquitur, *art. II. cap. 3. Infigere pœnam nullo alio fine licitum est; nisi ut ipse, qui peccavit, corrigatur; vel alii ipsius supplicio moniti fiant meliores.* His assumo: at neuter finis locum habere potest in pœnis æternis post hanc vitam impiis à Deo infligendis; nam 1. non puniendi sunt impii æternā morte post hanc vitam, ut ipsi corrigantur, qui absq; omni spe gratiæ in barathrum desperationis à facie Dei erunt abjecti. Nec 2. ut cæteri eorum exemplo moniti fiant meliores: nam nec id necesse erit beatis, qui in bono erunt

consummati; nec proderit damnatis, qui in malo erunt obstinati; non ergo puniendi sunt impii à Deo post hanc vitam. Hæc non sunt refutanda, sed detestanda. Ex loco etiam citato patet, non de pœnis tantum in Republ. adhibitis, sed & Divinis intelligendum esse quod *cap. 3. art. 11.* docet idem *Hobbes, Scil. In ultione, seu pœnis, spectandum esse, non malum præteritum, sed bonum futurum; hoc est, infligere pœnas nullo alio fine licitum esse, nisi ut ipse qui peccavit corrigatur, vel alii ipsius supplicio moniti fiant meliores.* Sed quorsum ergo Christus Filius Dei horrendas illas pœnas luit? an tantum, ut nos ipsius exemplo moniti fiamus meliores? at ubi jam Satisfactio Christi pro nobis? ubi Redemptio? ubi Religio? Pœnis peccata in ordinem redigenda sunt: nam cum peccatis auctoritas, sive Dei, sive Magistratus, violata sit, & tota communitas læsa; officium, sive Dei, sive Magistratus, est tanquam justis iudicis, & auctoritatem suam delictis violatam vindicare, & re-

stitutio-

stitutionem damni, quod toti communitati illatum est, procurare Rom. 3. vers. 6. 7. 25. Sed objicit Hobbes, 1. *Quod unusquisque lege naturali teneatur alteri ignoscere; modò cautum prius sit de futuro tempore.* Resp. tenetur quidem unusquisque lege naturali alteri ignoscere, quatenus omnis vindicta privata est illicita: non tamen inde sequitur in pœnis non esse spectandum malum præteritum. Publica enim vindicta tantùm abest, ut legi alicui naturali adversetur, ut Magistratui à Deo sit injuncta, Rom. 13. Exigit enim Deus & bonum commune ut justitiæ publicæ satis fiat. 2. objicit, quod *ultio, quatenus solum præteritum consideratur, nihil aliud est præter triumphum, & gloriam animi, quæ ad nullũ finem dirigitur (nam præteritum contemplatur, finis autem futura res est) quodque ad nullum finem dirigitur, vanum est.* Sed tam facilè à nobis negatur, ultionem (loquimur de ultione, seu vindictâ publicâ) quatenus solum præteritum consideratur, nihil aliud esse quàm triumphum & gloriã animi; & à

vanâ gloriâ proficisci, quâ à te asseritur: non dictata, sed argumēta requirimus.

2. similiter vanitate ipsâ vanius est dicere, vanum esse, quòd ad nullû finem dirigitur: quis enim ignorat, finem absolute ultimum, qualis est gloria Dei, ad nullum finem dirigi; alioqui finis ultimus non esset: nec tamen quisquam tam vanus est, ut eum vanum propterea ausus sit appellare. 3. Similis est probatio, quâ probas ultionem talem ad finem nullum dirigi, quia præteritum tantum contemplatur, finis autem futura res est: contemplatur enim quidem malum præteritum, ita tamen ut occasione mali præteriti intendat ordinem justitiæ; cui satisfieri à Magistratibus, qui vicem Dei in his terris gerunt, cum boni publici, tum Dei summi judicis maxime interest. His addo; dicere pœnas non respicere malum præteritum à modo loquendi omnibus usitato abhorret. Sic Horat. *Rarò antecedentem scelestum deseruit pede pœna claudo.* Quod verò addit Hobbes in fine citati art. Violationem prætensæ legis

legis naturalis, hoc est, in ultione spectare malum præteritum, esse *crudelitatem*, non video quomodo à contumeliâ in Deum & Magistratûs excusari possit. Cùm ergò, ut in præcedentibus dixi, leges ordinari debeant in usum boni communis, commodè hîc quaeritur; *An omnes illi sint dicendi Tyranni, qui non communem fovent & spectant utilitatem?* Sic sentit Arist. & Beccan. cit. tract. Sed limitat hoc Besoldus: etsi coram Deo qui hoc facit Tyrannus sit, attamen si statim populus talem rejicere vellet, pauca imperia turbis carerent. Alth. verò Pol. c. 38. statuit illum esse Tyrannum, qui obstinatè, violatâ fide & religione jurisjurandi, vincula & fundamenta consociati corporis Reipubl. revellit ac dissolvit; nec resisti tantùm ipsi ab Ephoris Regni, (quibus hoc incumbit,) licere; sed & exauctorare, & è medio tollere. Sed longè aliud sentit noster Hobbes: *Tyrannidem non esse statum civitatis diversum à legitimâ Monarchiâ, cap. 7. art. 3. Quicquid fecerit is, qui in*

civitate

civitate habet summum imperium, impune esse, cap. 6. art. 12. Absolutum ipsi concessum imperium, simplicemque debere ei obedientiam, ibid. art. 13. Nullis eundem civitatis legibus teneri, ibid. art. 14. Nemini quicquam propriam esse contra illum, qui habet summum imperium, ibid. art. 15. Ipsius esse determinare lege civili, quid sit furtum, homicidium, adulterium, injuria, ibid. art. 16. & quæ plura sunt hujus notæ. Ergo sanè ante imperia, neque furto, neque homicidio, neque adulterio, neque injuriæ fuisset locus, per cap. 6. art. 16. Et per eundem art. poterit is, penes quem est summum imperium, ex furto legitimum acquirendi modum, & ex illicito homicidio licitum facere; adulterium in legitimum concubitum, injuriam in justitiam, infernum sc. in cælum convertere. Rursus, rapiat, spoliat, occidat Monarcha; nihil tamen fecerit præter legitimi monarchæ officium, per cap. 7. art. 3. vel quia nullis legibus civitatis, nullis pactis tenetur, justè furtum, homicidium, adul-

terium, & quamvis patrabit injuriam: justè dico, siquidem *jus est libertas à legibus non constituta, sed relicta*, per cap. 14. art. 3. denique, si jussu summi principis idololatriam, furtum, adulterium, homicidium, & cætera flagitia subditus committat, non peccabit; siquidem obediendo principibus peccare subditi non possunt, per cap. 12. art. 2. Sed potiùs hæc recusantes peccabunt, quòd cognitionem justì & injusti sibi arrogaverint, per eundem art. An ergò peccavit Daniel, Dan. 3. Petrus, Act. 4. vers 19. & 5. vers 24? En, quorum hæc abeant.

C A P. V.

*De potestate Legislatoriâ; & an A-
theus sit subditus in Regno Dei.*

Tertium de quo nobis dicendum erat, sc. cujus sit Legem condere, non est difficile: constat enim cum Lex ordinari debeat ad bonum commune, eum solùm Leges ferre posse, qui habet curam boni communis; sc. qui

communitati præest ; sed quoniam eodem fundamento nititur & jus regnandi , & legem ferendi , non incommodè hic quæritur ; quid in Deo radicaliter fundet jus regnandi ? Arminium hîc refutavit Twissus in Vindic. l. 1. part. 2. sect. 4. Maccov. cap. 18. loc. com. Confer etiam Ames. Medul. l. 2. c. 4. Et Clariss. Essenius in supradictâ disputatione accuratè contra Remonstrantes , & nominatim *Curcellæum* , defendit *in 14. xi.* Divinam radicaliter in Deo fundare istam potestatem ; quare me rursus ad *Hobbiuum* nostrum converto. Is docet cap. 15. art. 5. Jus regnandi in Regno naturali Deo esse à solâ potentiâ irresistibili. Similiter art. 7. obligationem obedientiæ Deo præstandæ procedere ab imbecillitate humanâ : idque probat hâc ratione ; quia in statu naturæ unicuique jus fuit in omnes regnandi ipsi naturæ cœvum ; quare si quis cæteros potentiâ in tantum anteisset , ut resistere ei ne omnes quidem conjunctis viribus potuissent , ratio quare jure sibi à naturâ

concesso decederet omnino nulla fuisset. *Resp.* 1. Retorqueo hoc argumentum; rationem quare de jure sibi à naturâ concessio non posset velle discedere, nullam video: sed quòd in Deo hoc jus fundare debet, tale oportet esse, ut ejus vi Deus non magis huic suo juri renunciare, quàm se ipsum abnegare, possit. 2. Præsupponitur hîc, non probatur, omnibus in statu naturæ jus esse regnandi in omnes: quanvis non negem omnibus in statu naturæ jus esse in omnia, quæcunque ad legitimam vitæ defensionem & sustentationem forent necessaria. 3. Angeli in tantum homines potentiâ antecunt, ut iis homines resistere, ne conjunctis quidem viribus, possint: at quis dicet, iis competere jus domini in homines, propter istum potentiæ excessum? 4. Non apparet quomodo irresistibilis potentia jus regnandi fundare possit: nam aut qui tantâ potentiâ esset præditus, ordinaret imperium 1. in privatum suum bonum: at hoc injustum esse superius probatum est; neque adeò vo-

luntati

luntati benè ordinatæ convenire potest: aut 2. in bonum commune; at non apparet jam, quare regnare vellet: Hæc enim *Societas voluntario contraheretur; & in omni societate queritur voluntatis objectum, i. e. id quod videtur unicuique congregantium bonum sibi*, per cap. 1. art. 2. Ex his videmus ergo, quam nullum sit dogmatis hujus novi fundamentum. Interim hoc addimus. 1. ad exercitium hujus juris in Regno universali Dei, Deo potentiam irresistibilem esse necessariam. 2. Illam potentiam adhuc aliquatenus fundare in Deo jus regnandi; quatenus scil. ingreditur *τὸ θεοκρατικόν* illam, & excellentiam Divinæ naturæ, quæ in aggregato omnium Divinarum perfectionum consistit. Ad argumenta, quæ ex Script. profert Hobbes non est operæ pretium respondere.

Queritur, Num Atheus non subditus in Regno Dei, sed hostis, dicendus sit; adeoque non jure imperii, sed jure belli puniendus? Resp. Hobbes cap. 14. art. 19. Affirmat; & 15. art. 2. inquit,

Soli autem in Regno Dei censendi sunt, qui ipsum & Rectorem omnium rerum esse, & præcepta hominibus dedisse, & pœnas in transgressores statuisse, agnoscunt. Quasi verò aliquis unquam adeò ab omni humanitate alienus fuerit, qui nec Deum esse omnium rerum Rectorem, nec præcepta omnibus hominibus dedisse, nec pœnas in transgressores statuisse, sibi firmiter adeò persuasum habuerit. Rectè Theologi non acquiritam tantùm, sed & innatam esse (contrà quàm sentit noster Hobbes) omnibus & singulis hominibus notitiam de Deo, constanter contra Socinianos, & convenienter S. Scripturæ defendunt. Vide Clariss. D. Hoornb. Socin. conf. lib. 1. cap. 7. neque eos latere potest, Deum esse omnium Rectorem, & præcepta dedisse omnibus hominibus, pœnasque in transgressores statuisse, quorum cordibus opus legis inscriptum est, unà testimonium reddente ipsorum conscientia, & cogitationibus sese mutuo accusantibus, aut etiam excusantibus, Rom. 2. 15. Optimè Cicero: de

hominibus nulla gens est, neque tam im-
mansueta, neque tam fera; quæ non, eti-
amsi ignoret, qualem Deum habere dece-
at, tamen habendum sciat. Et alibi: O-
mnibus innatum est, & in animo quasi in-
sculptum, esse Deos (vellem Deum dixis-
set) Sed quid dicit noster Novator? Di-
co igitur, inquit cap. 14. annot. ad art.
19. Etsi ab aliquibus Deum esse, lumine
rationis sciri possit; tamen homines in vo-
luptatibus, vel divitiis, vel honoribus per-
quirendis continuè occupatos; item homi-
nes, qui rectè ratiocinari non solent, vel
non valent, vel non curant, denique insi-
pientes, quo numero athei sunt, scire non
posse. Pessimè sanè. Placuit hîc & Ci-
ceronis & Hobbii verba exprimere, ut
videret lector, uter sc. Ethnicus ille
Ticero; an v. hic homo, qui Christianus
haberi vult, Christianæ fidei conveni-
entiùs loquatur. Sed Secundo, Siqui-
dem peccatum non sit, ubi non est lex;
& nulla sit lex, quæ non sit mandatum
ejus, qui summum habet imperium;
alterutrum necessariò dicendum est,
aut Atheum esse subditum in Regno
Dei,

Dei, aut atheismum non esse peccatum: qui posterius audet asserere, nã ille in atheismi suspensionem mihi venit. Sed excipit. 1. atheismum non esse propriè peccatum contra legem aliquam Dei, aut atheum propriè subditum in Regno Dei, *quia nemo summum imperium habet, quod non sit ei nostro consensu delatum*: quasi verò imperium Dei in suas creaturas, & homines sc. penderet ab eorum consensu; & Deus non esset Rex, nisi homines velint. 2. Agnoscit esse peccatum, & quidem maximum, damnosissimumque; sed referri debere ad peccatum imprudentiæ, & puniri à Deo atheum non tanquàm subditus punitur à Rege, sed ut hostis ab hoste. Sed resp. Atheum non esse dicendum subditum, peccare tamen eundem peccato imprudentiæ, nã magna mihi imprudentia, aut impudentia potiùs videtur: nemo enim peccare potest, quin sublex sit; cùm peccatum sit *ἀνομία*, I *Johan.* 3. 4. Sublex autem nemo est nisi subditus, & ad quem se extendit jurisdictio

imperantis : Subditus ergo dicendus est Atheus, & hostis tamen κατ' ἑξοχὴν, est enim omne peccatum inimicitia contra Deum, Rom. 8. 7. & maximè Atheismus. Obj. Hobbes c. 14. annot. ad art. 19. *Nullam potui invenire legem, juxta quam athei injustitia essent condemnandi: non est ergo peccatum strictè dictum, seu malum culpæ; sed peccatum imprudentiæ, quod non est contra legem, quale descripsit cap. cit. art. 15. in quo genere, atheismi peccatum ab ipso Deo fuit relatam, Ps. 14. 2. dixit insipiens in corde suo; non est Deus.* Resp. I. Peccant Athei contra 1. præceptum decalogi. 2. Vocas atheismum peccatum imprudentiæ, sive ignorantia; & negas esse peccatum strictè dictum, seu malum culpæ: est ergo atheismus tantum ignorantia puræ negationis, aut potius imprudentia quædam; nunquid? 3. Quid hoc sibi vult; non est peccatum strictè dictum, sed malum culpæ? inaudita profectò & perabsurda distinctio peccati, in strictè & latissimè dictum; cur non dicis potius nullo modo esse

esse peccatum : nam negas esse contra legem? 4. Planè insipientis est urgere velle Pf. 14. 2. *Dixit insipiens*, &c. ad probandum Atheismum non esse peccatum injustitiæ; nam & *Hof. 13. 12.* Ephraim vocatur *Filius insipiens*; & tamen peccata ejus vocantur *iniquitas*, v. 12. sed 5. Afferis atheum puniendum non esse jure imperii; afferis etiam injustitiæ non esse condemnandum: itaque justus est atheus; non saltem injustus; Ergo neque jure belli puniendus est: cum bellum ex utrâque parte non possit esse justum; & omnis pœna propter injustitiam sit: quare nullo modo puniri potest. Quibus hoc addo; siquidem docet Hobbes, irresistibilem potentiam in Deo fundare jus Regnandi, non video, quâ ratione in dubium vocare possit, Atheum subditum esse in Regno Dei; nam sic argumentor; qui subest ei, quod in Deo fundat jus Regnandi, subditus est in Regno Dei: at Atheus subest ei, quod in Deo fundat jus regnandi, utpote potentia Dei irresistibili. Nam si non

subesset potentie Dei irresistibili, aut esset, quia Deus eum sibi subesse non vult, aut quia eum subjicere non potest: non quia non potest; nam hoc implicat contradictionem; sc. potentiam Dei esse irresistibilem, & tamen non posse sibi subjicere atheum, hoc est, atheum ei posse resistere: non quia sibi subesse eum non vult; sufficienter namque voluntatem suam declarat eo, quod eum tanquam hostem puniat jure belli; eo ergo declarat se eum sibi subiectum velle. Hæc & similia, quæ passim notavi, talia mihi videntur, ut satis mirari non possim, hunc hominem ullos, qui boni Christiani haberi volunt, sibi suffragantes habere: cum ita turpiter in omnem pietatem & Christianismum inpingat; & ea titulo demonstrationum Mathematicarum ornari, & ceu tales lectoribus in libri frontispicio commendari, quæ mihi potius scopæ dissolutæ videntur, quæque tantum abest ut se mutuo apodicticè inferrent, ut potius se mutuo tollant & evertant.

CAP. VI.

De promulgatione Legis. Et num natura, quas vocamus leges, propriè atque accuratè loquendo leges sint ?

Restat ultimum, *Promulgatio* scilicet dicta, quasi *provulgatio*; unde eleganter Festus, *Leges promulgari dicuntur, cum primum in vulgus eduntur, & legenda proponuntur.* Vide Deut. 31. 12. promulgationem hanc esse legi essentialem probat Hobbes cap. 14. art. 13. quia lex est legislatoris mandatum; mandatum autem est declaratio voluntatis: non ergo lex est, nisi voluntas legislatoris declaretur, id quod fit promulgatione. 2. Idem etiam inde constat, quod duplex sit legis officium; subditum dirigere, eumque obligare: Sed neutrum lex præstare potest, nisi factâ promulgatione subditis innotescat. Et vel hinc manifestum est, minus solida esse, quæ de lege æternâ disputant Scholastici cum Thomâ: nulla enim lex creaturæ, nisi actualiter

existenti, promulgari potest; ne dicam
 nunc quod Thomas legem æternam
 extendat ad omnium creaturarum mo-
 tûs & actiones, cùm sic illam definit,
 quòd sit *ratio Divina sapientia, secundum
 quam dirigit omnium creaturarum motus
 & actiones in suos fines.* Interim tamen
 ab æterno fuit in mente Divinâ idea,
 seu conceptus practicus gubernandæ
 creaturæ rationalis, conjunctus cùm
 voluntate obligandi eam; cujus idea-
 rum & expressa imago est lex natura-
 lis, quæ ingenito lumine naturali ha-
 bitualiter promulgata, actuali dicta-
 mine rationis naturalis actû promulga-
 ri concipitur, cùm ratio nobis dictat,
 hoc vel illud esse faciendum, aut fugi-
 endum. Circa legem positivam huma-
 nam hoc obiter hic notandum est; ut
 ea obliget non sufficere, ut legislator
 externo signo proponat, & manifestet
 subditis suam voluntatem; sed præte-
 reà requiri, ut id fiat solenni ritu. Cu-
 jus rei ratio est; quòd principes, qui le-
 gem condunt, sustineant duplicem per-
 sonam, unam privatam, publicam alte-

ram:

ram : ut ergo constet an ex publicâ potestate velint obligare , necesse est , ut aliquâ solenni & publicâ ceremoniâ testentur se hoc facere velle. Ex quibus patet falli Hobbium, cum naturæ, quas vocamus, leges quâ tales negat propriè atq; accuratè loquendo leges esse. cap. 3. art. 33. his verbis; *Cùm enim, inquit, nihil aliud sint quàm conclusiones quadam ratione intellectæ de agendis & omittendis; Lex autem propriè atque accuratè loquendo, sit oratio ejus, qui aliquid fieri, vel non fieri, aliis jure imperat : non sunt illæ propriè loquendo leges, quatenus à naturâ procedunt. Quatenus tamen eadem à Deo in Scripturis Sacris latæ sunt , legum nomine propriissimè appellantur. Resp. 1. An ergo non propriè & accuratè de illis loquitur Apost. Rom. 2. 15. ubi vocat, τὰ ἔργα τῆ νόμου? 2. Si propriè atque accuratè loquendo tantùm sunt leges, quatenus à Deo in Scripturis Sacris latæ sunt; aut ante promulgationem legis à Deo in Scripturis Sacris propriè & accuratè loquendo homines peccare non potuerunt, cùm peccatum sit ἀνο-*

μια, 1 *Joan.* 3. aut si peccaverunt propriè atque accuratè loquendo, non tamen *ἀνομια* aut legum transgressione propriè dictâ; quod absurdum. Quingentes propriè peccare non potuissent, ut quæ legem scriptam non habuerunt, *Rom.* 2. 15. sed soli Judæi: neque adèdè *prærogativa* illis fuisset, quodd solis *ipsis eloquia Dei essent concredita*, *Rom.* 3. 1, 2, 3. Quodd Lex per Mosem instinctu Spir. Sancti sit Scriptis mandata, hoc est per accidens præter naturam legis divinæ moralis, ut ipse fatetur *cl.* 14. art. 14: *Disertis verbis; non, inquit, legi scripta necessaria est scriptio, sed vox; hæc sola ad essentiam, illa ad recordationem legis adhibita est.* & paulò post; *Lex non scripta non aliâ indiget promulgatione præter vocem naturæ, sive rationem naturalem, quales sūt leges naturales, & ex hypothesi cœcitatatis in mente humanâ, oriundè ex lapsu Adami, factum necessarium.* 4. & docet *Apost. Rom.* 2. 15. τὸ ἔργον ἔ νόμος καρτὸν ἐν τοῖς καρδιαῖς. 5. Denique verum est, quodd Lex propriè sit oratio ejus, qui aliquid fieri vel non fieri aliis jure

jure imperat ; sed dictamen rationis naturalis est oratio Dei , quâ Deus intus in animo loquitur , & jure imperat hoc vel illud à nobis fieri vel omitti. Neque hoc negare potest , qui sic legem naturalem ipse definit cap. 14. art. 4. quòd sit ea , *quam Deus omnibus hominibus patefcit per verbum suum æternum ipsis innatum , nimirum rationem naturalem.* Atque hic Filium dissertationis prioris abrumpo.

DISSERTATIO POSTERIOR

D E

E X E M P T I O N E P R I N C I P I S à L E G E .

C A P . I .

In Republ. esse summam aliquam potestatem. Et status questionis proponitur.

Uòd in Republ. sit summâ aliqua & absoluta potestas, quæ neminem nisi Deum & gladium superiorem agnoscit, non dubito : Respublica namque consistit in *re* civitatis. Arist. 3. Pol. cap. 6. cùm ergo in omni ordine impossibile sit abire in infinitum ne-

cessariò in *capite* civitatis ad aliquod primum deveniendum est ; & quod primum est in civitate, id ipsum etiam summum est ; sed an & quatenus illa summa potestas resideat in principe, sicut res est maximi momenti, sic etiam maximè dubitatur & disputatur à Politicis. Et profecto crudum nimis est illud Ulpiani dictum ; *Princeps legibus solutus est*, si simpliciter intelligatur ; quicquid contradicat Arniseus de jure Maj. lib. 1. cap. 3. idem esto judicium de definitione illà majestatis personalis Bodini de Repub. lib. 1. c. 4. 8. *Majestas est summa legibusque soluta potestas*, de quâ vide Alth. cap. 9. n. 20. ut autem pateat, quid nobis de Exemptione Principis à legibus videatur, quibus sc. & quatenus Princeps legibus exemptus sit, quædam, sed breviter, nobis de Lege præmittenda sunt, & præcognoscenda ad decisionem quæstionis propositæ.

C A P. I I.

Variæ legis considerationes.

L Ex est norma & regula earum rerum, quæ vel agenda vel omittenda sunt

ut Respub. feliciter regatur. Leges sunt duplices; vel *divina* vel *humana*. Per Divinas intelligo illas leges, quas olim Deus populo Israëlitico per Mosem dedit; & continentur partim lege *Morali*, partim lege *Forensi* seu Politicâ, & partim lege *Ceremoniali*. Leges humanæ sunt vel *naturales* vel *positivæ*: naturales vel eorum sunt, quæ homini cum brutis sunt communia; qualia sunt, maris & sceminæ conjunctio, liberorum procreatio & educatio &c. à Jctis, *jus natura* appellatur, definiturque, quod *natura omnia animantia docuit*: non quod jus aliquod locum habeat propriè in brutis; sed id materialiter est intelligendum, quòd jus naturale, quod in homine propriè locum habet, sit earum rerum, quæ ipsi cum brutis sunt communes: vel etiã leges naturales earum rerum esse intelliguntur, quæ homini ut homini propriæ sunt; & dicitur vulgò *jus gentium primævum*, quatenus sc. reliquæ sunt naturæ primævæ necdum à lapsu depravatæ. Non est putandum essentialia discrimen in-

tercedere inter hæc duo jura ; totum discrimen est tantum materiale , & utrumque fundatur in ratione naturali. Hic observatum velim , leges naturales quoad substantiam easdem esse cum legibus Divinis moralibus decalogo expressis. vide Ames. cas. consc. lib. 5. cap. 1. sive ergo quæram ; An princeps seu imperans solutus sit legibus Divinis, moralibus puta ; sive An solutus sit legibus naturalibus , id perinde est. Quantum ad leges humanas positivas, sunt illæ vel *communes* vel *propria* , illas vocant *jus gentium secundarium* ; huc pertinent dominia , contractus, bella , foedera , constitutiones civitatum , &c. *leges propria* , quæ & aliàs *politica* dicuntur , sunt illæ , quas quælibet civitas sibi proprias constituit : atque hæc leges rursus vel sunt de regno ineundo , & leges regni *fundamentales* appellantur , vel de regno administrando. De jure gentium secundario observandum, quod mediam quandam naturam habeat inter jus naturale & jus civile. Vide Ames. l. 6. Speciatim ergo

ergo hoc jus in exemptione Principis à legibus non considerabo : & præterea hoc non est negligendum , quòd duplex vis in lege distinguenda sit , vis *directiva*, & vis *coactiva*; de quo vide Be-
can. Theol. Schol. tract. de leg.!

CAP. III.

*De Exemptione Principis à legibus
naturalibus, seu Divinis.*

PRima quæstio esto; *An Princeps legibus naturalibus, seu Divinis, sit exemptus?* vereor ne aliquis mihi offendatur, quòd hoc ausus sim per modum quæstionis proponere , quasi aliquis de eo unquam ausus fuerit dubitare : nam quis unquam eò inhumanitatis processit, ut Principem legibus Divinis seu naturalibus exemerit ; nisi quòd principum pestis *Machiavellus* hæc & similia impio suo ore eructaverit: *Principi utilitatis suæ causâ licere promissa, vel fidem datam fallere, & revocare*; de quo monstro opinionis vide Liebenthal-

De Exemptione

Coll. Pol. exer. 2. quia tamen animadverti tale quid in dogmatibus Hobbæi latere, visum fuit hoc seorsim proponere: nec multis argumentis cum eo disputandum erit; sed sententia ejus tantum in lucem est protrahenda, ut quod disertis verbis asserere non ausus fuit, jam cogatur fateri, nisi sibi contradicere velit, quod alioqui ipsi non insolens; quo facto, non dubito, quin omnes Christiani hunc hominem sint averfaturi, cap. 12. art. 4. disertis verbis asserit: *Subjectos esse legibus civilibus etiam eos, qui habent summum imperium, seditiosa opinio*: analogus locus est cap. 6. art. 14. cum his conferantur quæ leguntur art. 16. cap. 6. *Furtum, homicidium, adulterium atque injuria omnes legibus naturæ prohibentur: Caterum quid in cive furtum, quid homicidium, quid adulterium, quid denique injuria appellandum sit, id non naturali sed civili lege determinandum est.* Perstrinxi etiam hæc verba., sed obiter, in diss. de Lege in communi priore cap. 4. *quid jam videtur? Princeps lege civili*

deter-

determinat, quid furtum, quid homicidium, quid adulterium, quid injuria, &c. sit: furtum tamen, homicidium, adulterium, injuria, &c. legibus naturæ prohibentur: quare, cum exemptus sit princeps legibus civilibus, etiam legibus naturalibus de furto, homicidio, adulterio, atq; injuriis omnibus, necessariò erit exemptus: nam leges hæ naturales juxta illum in legibus civilibus continentur, quatenus vult, quid furtum, quid homicidium, quid adulterium, quid denique injuria appellandum sit, id non naturali sed civili lege esse determinandum. Quid clarius? Quæque dicit hic legibus naturæ prohiberi; furta, adulteria, homicidia, &c. ea disertè dicit pertinere ad leges civiles cap. 14. art. 9. Non est prætereundum, quod addit cap. 14. art. 9. leges naturales eadem, præcepta sc. decalogi de parentibus honorandis, de homicidio, adulterio, furto, & falso testimonio, quidem præcipere; sed implicitè. Quid hoc est, implicitè? explica te. Video: id est, vi pacti cum Princi-

pe initi; & lex naturalis est, *pactis standum esse*, cap. 3. art. 1. Sed, an ergo vi pacti tantum cum Principe initi tenentur subditi abstinere ab homicidio, adulterio, furto; & an vi ejusdem pacti tantum falsum testimonium dicere peccatum est? & an vi hujus pacti tantum etiam filii tenentur obedire parentibus? hæc per se nimis futilia sunt. Et si rem bene perpendo, nullas hic invenio leges naturales, quibus homines sunt obstricti, quam leges civiles: nam leges naturales, quantum video, huic homini sunt tantum individuum quoddam vagum, & universale aliquod indeterminatum; & suspensi planè manent subditi circa leges naturales, donec à legibus civilibus determinationem suam accipiant: ante leges civiles nullus est homicidio, adulterio, injuriæ, &c. locus; sed tum demum, ubi quid furtum, quid homicidium, quid adulterium, quid falsum testimonium sit; à lege civili determinatum fuerit: consequenter etiam, cum lege civili determinetur tantum, quid

in *cive* sit homicidium, adulterium, furtum, Princeps Legibus de homicidio, furto, adulterio, &c. quæ sunt leges naturales, & quatenus sunt tales, teneri non potest; cùm nemo teneatur legibus naturalibus de homicidio, furto, adulterio, falso juramento, &c. antequam quid homicidium, quid furtum, quid adulterium sit, sit determinatum. Sed cur etiam non addit, quid ad mei conservationem conducatur, lege civili determinandum esse? nam hic suspensus hæreo; & nescio quid sibi velit; utrùm & illud iudicium in imperantes translatum sit; an verò unusquisque illud iudicium sibi reservaverit: quicquid dicat Hobbes, vapulabit. Vide cap. 7. eò magis dico ipsum tollere jus omne naturale; quòd dicat cap. 12. art. 1. ante imperia justum & injustum non extitisse; ut quorum natura ad mandatum sit relativa; quòdque omnis ratio justæ & injustæ à præcepto & voluntate imperantis proveniat: nam, dico ego, quòd si ante leges civiles justum aut injustum non extitère; ergo nec

jus aliquod naturale, quodd eorum natura ad jus sit relativa; ergo fucum nobis facit; quando dicit: furtum, adulterium, &c. prohiberi jure naturali: nisi velit, quod etiam dicit, jure naturali, hoc est vi pacti, de quo jam dixi. Vel si jure naturali antecedenter ad imperia pactis standum est; ergo saltem aliquid justum extitit, ante imperia. Confer annot. ad art. 7. cap. 6. vide meam diff. de Lege in com. cap. 3.

C A P. I V.

De Exemptione Principis à Legibus Regni fundamentalibus.

SECUNDA quæstio circa exemptionem Principis à legibus nobis enodanda, quæ plus dubitationis admittit, sequitur hæc: *An sc. Princeps, seu imperans, sit exemptus legibus regni fundamentalibus?* quæstio hæc satis vexata est inter Politicos; pauci tamen sunt qui affirmativam tenent sententiam. Legibus regni fundamentalibus imperantem eximit Barclajus. *lib. de regno & regali potestate*, & ante eum Brentius, & post

hunc Gentilis ; & novissimè etiam Hobbes asseruit in tractatu de Cive cap.6.art.14.nullis Principem civitatis legibus teneri. At nos contrariam sententiam cum doctissimis & plerisque Politicis tenemus. Rectissimè Amelius cas. consc. lib. 5. cap. 25. *Potestas principis non est absoluta; sed duplicem habet limitationem ; 1. à voluntate Dei, cujus est minister Deut. 17. 18. & 2. ab illa voluntate hominum, quæ conditionibus aut legibus illis continetur, in quibus imperii potestas fundatur. Vide Deut. 17. 2 Sam. 5. vers 3. Sciendum enim est duplicem esse in omni republicâ majestatem ; unam realem, quæ residet apud populum & constitutionem regni concernit, & certis legibus quas fundamentales vocant, comprehenditur ; quin nec dominica monarchia caret hâc reali majestate. Besol. syn. Pol. l. 1. c. 1. conveniens namque est, ipsam rempublicam, & totum politicum corpus, æque ac personam, quæ rempublicam regit, singularia jura habere : alteram personalem, quæ residet in*

Principe, & reipublicæ administrationem concernit; quæ sicut originem habet à majestate reali, sic & eidem obstricta est, nec leges regni fundamentales immutare potest; sed juxta eas administrationem regni accommodare tenetur: non enim Imperans dominium regni obtinet, sed administrationem tantum. Qui in contrariâ sententiâ sunt, potissimum hoc nituntur fundamento. 1. Quod putent Imperantis potestatem debere esse absolutam, summam, &c. & quod talis subjectio ad leges hæc fundamentales cum hac absolutâ potestate imperantis non possit consistere. Sed quid si negemus potestatem Principis esse absolutam? tuta est potentia, quæ viribus modum imponit: aliud est; esse in republicâ summam & absolutam potestatem; aliud potestatem illam residere apud Principem. Rectè Arist. lib. 3. Pol. c. 11. *Regem tantas habere vires & potentiam convenit, ut singulis sit potentior, & multitudinè ipsâ impotentior.* 2. Besold. syn. Pol. l. 1. c. 1. aliter sic respon-

respondet; quòd Imperans dicitur majestati reali obstrictus, id non de obstrictione subjectivâ, sed conservativâ intelligendum esse. Profectò quòd Imperantis licentia legibus regni cõhibeatur, non videtur aliquid derogare ipsius potestati: quemadmodum enim Dei potestas non minor est, quòd seipsum abnegare non possit; sic nec Principis potestas eo minor est, quòd legibus inhibitus, nihil possit, quod in destructionẽ imperii sui cedat: contrà leges aliquid posse, aut in sui perniciem, non est potestatis, sed impotentiaẽ nota. Plura vide apud *Alth. cap. 39. n. 8.* Hobbes nititur hoc fundamento, quòd civium singulæ voluntates in voluntate civitatis contineantur, adeoque si civitas se liberam esse velit à tali obligatione, etiam cives velint. *cap. 6. art. 14. & cap. 12. art. 4.* per civitatem intelligit hic Hobbes Imperantem; sed nos negamus, imò pernegamus, quòd civis ita absolutè in omnibus, ut ille vult, suam voluntatem voluntati Imperantis possit subicere: non enim ulterius po-

ùs potest, quàm per leges naturales & Divinas licet: & quomodo nobis contrarium probaverit? Putat paci reipublicæ non fatis consultum fore, nisi ita fiat. Resp. Hoc negamus: contrarium experientia docet. 2. nititur falsâ hypothefi: sc. bonitatem actionis in eo sitam esse, quòd sit in ordine ad pacem; malitiam quòd sit in ordine ad discordiam. cap. 3. art. 32. quasi vel pax vel discordia, bonitatis vel malitiæ actionum moralium mensura sit: contrarium evincitur ex Matth. 16. 26. qui sententiam nostram pluribus cupit confirmatam adeat Alth. cap. 16. n. 5.

CAP. V.

De Exemptione Principis à legibus Regni non fundamentalibus.

PRæcedentibus plus difficultatis habet; *An non saltem Imperans legibus regni non fundamentalibus sit exemptus?* plurimi Politici affirmativam tenent; inter quos etiam est Arnifæus, qui lib. 1. de jure maj. cap. 3. conten-

dit

dit, potestatem Imperantis non tantum legibus solutam & liberatam esse; sed ne teneri quidem: sed intelligendus est de legum civilium vi coactivâ. Cæterum imperantem in foro conscientiæ legibus civilibus teneri, non diffiretur; sed disertè asserit. Quòd autem imperans etiam legibus civilibus quoad vim earum directivam sit obstrictus, hæc ratione probatur: aut leges civiles æquæ sunt, aut iniquæ; si iniquæ, nemo tenetur; si æquæ, unde habent suam æquitatem? an non à jure naturali? jure ergo naturali princeps non minùs quàm subditi legibus civilibus tenetur. Rectè Bucher. cap. 3. *si princeps legibus solutus est, ergo etiam ab omni ratione; quia lex est recta ratio.* Adscribam verba Althusii cap. 9. n. 21. quia magni momenti sunt ad id ipsum confirmandum: *Lege civili, inquit, potestatem solvere, est etiam aliquatenus naturalis & divina Legis vinculis eandem liberare: nulla enim est, nec esse potest lex civilis, qua non aliquid naturalis & Divina æquitatis immutabilis*

habeat

habeat admixtum. Objic. Schonb. Pol. l. 3. c. 5. Princeps habet potestatem ferendi & abrogandi leges; ergo iis non tenetur. Resp. 1. Negatur Principem semper habere tam absolutam potestatem, ut absolutè & absque consensu Optimatum, aut Conciliorum, regni, leges pro arbitrio suo condere & abrogare possit. Alth. cap. 29. n. 4. 2. Nulla est consequentia: princeps condit, abrogat leges; ergo iis non tenetur. Si vis obligandi proficisceretur solummodò à voluntate principis; nec æquitas quædam naturalis foret spectanda, hæc argumentatio quandam speciem veritatis præ se ferret: sed longè feciùs, esse inferiùs demonstrabo. Objicit Hobbes. cap. 6. art. 14. quòd nemo potest sibi obligari, ergo &c. Resp. 1. omnis princeps in foro conscientiæ obligatur Deo ad leges civiles observandas; idque vi æquitatis moralis, quæ in omni lege civili debet contineri. 2. Possent hic adhiberi distinctio Becani Theol. schol. tract. de Legibus: quòd princeps legibus civilibus

libus teneatur non ex affectu obedientia, sed ex affectu virtutis. 3, Negatur simpliciter, neminem sibi ipsi posse obligari : contra dico ; secundum principia Hobbæi, unusquisque sibi ipsi est maxime obligatus ; Nam *juris naturalis fundamentum primum est, ut quisque vitam & membra suam quantum potest tueatur.* cap. i. art. 7. cum ergo ex observantiâ legum civilium non tantum incolumitas regni & subditorum pendeat, sed vel maxime etiam ipsius principis, sequitur quod vel maxime etiam princeps legibus civilibus obstrictus sit. 4. Princeps sustinet duplicem personam; unam privatam, alteram publicam : princeps ergo tanquam persona privata, sibi tanquam personæ publicæ obligatur. Nec illa distinctio est absurda ; sic enim distinguuntur à Politicis bona principis, ubi agunt de *subjectione rerum*, quod alia sint principis quâ talis, alia quâ Theodosii, Justiniani, &c. & maxime Hobbes tenetur admittere illam distinctionem : nam quæro ex ipso, an putet

omnem

omnem voluntatem principis habere vim legis ; an verò quæ ab ipso profiscitur in qualitate principis ? ergo Princeps qua persona privata, non minus quàm subditi legibus à se latis tenetur, si non magis; nisi velit, quòd turpissimum est, propriâ suâ lege damnari : lex ergo sit supra principem; nec princeps legibus, sed leges principi præsent. Plato dial. 4. de leg. *interitum, ait, paratum illi civitati video, in quâ non lex magistratibus, sed legi magistratus præsent.* Laudatum, næ nunquam laudatum satis est dictum illud Imperatoris in tit. de leg. *Digna vox est majestate regnantis, legibus alligatum se principem profiteri ; adeò de authoritate juris nostra pendet authoritas.* Objicitur illud dictum Ulpiani: *Princeps legibus solutus est.* Resp. 1. in principio diximus dictum hoc nimis crudum esse, si simpliciter intelligatur. 2. Leges civiles vel universales sunt, vel particulares & restrictæ ad certum hominum genus, aut de certis actionibus, quæ in Principe locum habere non possunt : dictum

illud intellige de posterioris generis legibus, non de prioris. Vel non displicet mihi sententia Bornitii; qui indistinctè Principem subjicit omnibus legibus civilibus, quatenus ἀναλογικῶς ad illum accommodari possunt. 3. Potestas Principis vel ordinaria est, legibusque conformis; vel extraordinaria, architectonica, civilis nomothetica legibusque liberata; de quâ distinctione vide *Besold. Syn. l. I. c. 1.* 4. Multi, ut Vasq. Cortas. & Donell. illud Ulpiani de juris solemnibus interpretantur. Apud *Arnif. lib. I. de jure Maj. cap. 3.*

C A P. VI.

De Exemptione Principis à Legibus, quoad vim earum coactivam.

SEquitur quarta quæstio; *An non saltem Princeps legibus solutus sit, quoad vim earum coactivam?* Resp. breviter, 1. si Princeps delinquat contra leges non fundamentales regni, legibus pœnariis Principem esse solutum; non res-

pectu obligationis, sed respectu executionis. *Alth. Pol. c. 24. n. 49. Resp. 2.* etiam eatenus Principē legibus pœnariis esse solutū, si peccet contra leges regni fundamentales, quòd nec populus qui eum constituit, nedum privatus aliquis, sed soli Optimates & Ephori regni ipsum judicandi vel puniendi potestatem habeant. *id. ib. cap. 38.* ubi latè agit de hâc materiâ. Quod dixi Ephoros regni potestatem habere Principem judicandi, puniendi, &c. si contra leges regni fundamentales delinquat, nam reliqua certa sunt, patet ex præcedentibus, quòd subjectus sit legibus regni fundamentalibus: nam frustra erunt tales leges nisi adsit potestas aliqua coactiva, quâ imperans in officio contineatur. Liceat mihi argumentari, ut Hobbes argumentatur cap. 6. art. 4. *ad securitatem non sufficit pactum de non furando, occidendo, &c.* Adde ego, rem publicam evertendo, &c.: *manifesta enim omnibus est ingenii humani pravitas, & experientiâ nimis cognitum, quàm parùm ametâ pœnâ conscientîâ promissionum*

homines in officio continentur ; securitati itaque non pactis, sed pœnis providendum est : hinc inconsequenter omnes illi mihi procedere videntur, qui cùm imperantes legibus regni fundamentalibus subjiciant, eosdem tamen à vi legum coactivâ eximunt ; quæ dico confirmant etiam verba Arnisæi de jure majest. lib. 2. cap. 3. Cùm tota, inquit, vis legum in eo consistat, quòd jubeant vel vetent, hoc est, ut uno verbo dicam, quòd cogant, sequitur vim cogendi oportere esse penes eum, qui legem conditurus est. Unde memorabile est, illud Trajani : cùm, præfecto prætorio gladium tradens, dixit : Hoc gladio pro me utaris, donec justa fecero ; si injusta fecero, contra me utaris. Objicit Arnisæus de jure maj. lib. 1. cap. 3. quòd nihil majestate sit superius, unde nec judicari, nec puniri vel in ordinem redigi à quoquam potest, nisi à solo Deo. Resp. 1. negatur quòd neminem se habeat superiorem : reverâ enim populus, & Ephori, sunt superiores Principe : nam omnem suam potestatem

habet Princeps à populo. 2. Si hoc minùs placet : sic cape ; Tyrannus definit esse rex & persona publica, & ob tyrannidem incipit fieri privatus ; *Alth. cap. 38.* Contrarium item tenet Hobbes c. 6. art. 12. *quod impunè debeat esse quicquid fecerit princeps* : sed quid argumenti habet ? quòd unusquisque civium suam voluntatem subjecit voluntati ejus, qui summum in civitate imperium habet, ita ut viribus propriis uti non possit. Salvâ distinctione superiùs datâ *Resp.* debile fundamentum : nam nos constanter negamus unumquemque civium suam voluntatem aut subjecisse ita absolute in omnibus voluntati imperantis, aut etiam salvâ lege naturæ de conservatione sui ipsius, vel ipso Hobbio teste, subjicere potuisse ; & quid roboris hæc argumentatio habeat, æquus lector judicet : ut punire naturaliter eum nemo potest, qui satis virium non habet ; ita neque jure punire, qui satis virium non habet : Nam 1. satis virium est penes Majestatem realem.

2. Potentiam hic facit mensuram juris; quod inauditum: quorsum enim distinctio illa; de jure & non de facto, vel de facto & non de jure; à posse ad esse, dicunt philosophi, non valet consequentia; sic & ego dico, à posse ad jure posse, vel à non posse ad jure non posse non valet consequentia: nam manifestum est, aliquo casu alicujus potentiam posse inhiberi, ut non possit, quod tamen jure potest. 3. Supponit hic, quòd jus regnandi fundetur in irresistibili potentiâ, contrarium demonstravi in disp. meâ de Legge in communi; non necessum id hic repetere. Fundamentum totius hujus argumenti hoc supposito nititur, quòd alioqui paci civium non foret consultum, nisi sic in omnibus civium voluntas imperantis voluntati fuerit subiecta; quasi bonitas actionum moralium in eo consistat, quòd sint in ordine ad pacem; malitia, quòd sint in ordine ad discordiam, contrarium demonstravi ex Matth. 12. 26. sic potiùs in Scripturam sit analysis, quàm in

corruptam nostram ratiocinationem.

CAP. VII.

De auctoritate Principis in leges.

Quintum, quod mihi enodandum proposui, hoc est: *An tanta sit Principum in leges auctoritas, ut omnis ratio obedientiam eis præstandi in totum dependeat à voluntate imperantis?* hoc asserit Hobbes cap. 14. art. 4. nullam æquitatem ad voluntatem Principis præsupponi, sed omne justum & injustum à solâ voluntate imperantis jubendo & vetando in leges derivari; quin voluntatem imperantis rationi esse præferendam; juxta illud: *sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas.* Quod dictum tamen omnes Politici, tanquam impium & tyrannicum, detestantur: & nequis de sententiâ ipsius dubitet, cum his conferat art. 1. cap. 12. obiter hanc hujus hominis sententiam in disp. meâ cit. antehac notavi, nunc paulo fusiùs illam refutabo; statuo ergo contrà voluntatem imperantis ad

vigo-

vigorem legis civilis esse quidem necessariam, sed solam non sufficere, sed insuper illam in ratione & æquitate naturali debere fundari; adeoque nisi lex illam æquitatem naturalem contineat, sed rectæ rationi repugnet, potius Deo, seu rectæ rationi, quam Principis voluntati, obediendum erit. Nam I. cum leges naturales sint leges Dei, ut fatetur cap. 14. art. 4. & leges civiles sint leges hominis (Princeps enim homo est, ut arbitror) & potius Deo quam hominibus obediendum sit, restantibus Apostolis Act. 5. si contingat aliud mihi imperare Principem, aliud mihi dictare rationem naturalem: v. gr. Princeps jubeat scortationes, adulteria, homicidia, rapinas, &c. contrarium mihi dictet ratio naturalis, potius Deo, seu rectæ rationi, quam Principis imperio, parendum erit. Dicit: impossibile esse leges civiles quicquam jubere contra leges naturales: quia vi legis naturalis, *pactis standum esse*, universaliter & omnibus obedire obligamur. cap. 14. art. 10. sed Resp.

nititur hæc exceptio falsissimâ hypothesi, sc. subditos vi pacti sic in omnibus se ad universalem & cœcam obedientiam aut obstrinxisse Principi, aut etiam obstringere potuisse. 2. Quid si mihi imperet Princeps, quod vel maximè judico adversari legi naturæ fundamentalis de conservatione mei ipsius? quid faciendum? an parendum? sed parendo peccabo contra legem naturæ fundamentalem, cap. I. art. 7. an verò non parendum? & quare? vides ergo non sufficere voluntatem Principis ad subditos ad obedientiam obstringendos; sed insuper non debere juri naturali adversari, sive in jure naturali debere fundari. Video quid Hobbes, aut alius quis pro ipso responsurus sit: nimirum in statu naturali, ubi jure æquali singuli vivunt, nec per pacta se aliorum imperio submiserunt, judicium de bono & malo, quid conservationi meæ adversetur, quid non, pertinere ad singulos; secus se rem habere in statu civili, sed vi pacti tale judicium pertinere ad imperantes.

Resp.

Resp. 1. Facit Hobbes ex subditis mancipia imperantis; imò plus quàm mancipia; eo usque sc. homines Principi suo esse obstrictos, ut omni iudicio circa ea, quæ ad sui conservationem sunt necessaria, sint destituti; & unicè in omnibus cœcâ quâdam obedientiâ pendeant ex nutu & voluntate sui imperantis. 2. Non est veritati consentaneum, vi pacti in statu civili subditos se spoliâsse tali iudicio; non enim putandum est quemquam aliquid posse, quod tendat in præjudicium legis fundamentalis de conservatione sui ipsius; idque quidem vi pacti; & vel maximè quod tale pactum, ipso Hobbeso teste, sit invalidum. cap. 2. art. 18. jure merito dicit *Alth. Pol. cap. 18. n. 43.* quòd resp. sibi administratores constituendo, se ipsam sui servandi facultate non spoliavit. *Obj.* Hobbes. In eo consistit unicum discrimen inter consilium, & præceptum; quòd in consilio ratio parendi sumatur ab ipsâ re; in præcepto unica ratio parendi sumatur à voluntate imperantis. *Resp.* In

præcepto ratio obediendi sumitur ab utroque; in eo consistit discrimen: nam necessaria quidem est, ut suprâ dixi, in præcepto Principis voluntas, sed sola non sufficit; sed præterea requiritur, ne imperantis voluntas juri naturali ad-
versetur.

CAP. VIII.

De summâ & absolutâ Principis potestate.

DEnique, quia quæ Hobbes habet de absolutâ Principis potestate, cap. 6. art. 13. hætenus dictis maxime adversantur, paucis ea perpendenda & examinanda nobis sunt. Occurrit hic primùm definitio summi imperii: id ipsum sic definit; *summum imperium est, quo majus ab hominibus jure conferri non potest; & quantum hoc sit, sequentibus verbis explicat; sive quo majus nemo mortalium habere potest in seipsum; & tale imperium, ait, absolutum vocamus: age, videamus, quid veri sit in his verbis.* 1. Hoc observo, quod bene

nè in definitione summi imperii dicat , quo majus *jure* ab hominibus conferri non potest ; talem etiam nos potestatem in imperante agnoscimus ; sed an *jure* tantam potestatem subditus in Principem transferre possit , quantam ipse vult , id in quæstione est ; nec ab ipso demonstratum. Quanta sit autem illa potestas , sequentibus verbis prodit ; quodd tanta sit , quâ nemo mortalius majorem habere potest in seipsum ; jam video quid sibi velit ; quando dixit , *jure* ; sed nos negamus & pernegamus , *jure* tantam potestatem subditum posse transferre in Principem : nam 1. si tantam potestatem subditus transtulit in imperantem , ergo tantam , quantam habuit in seipsum ; ergo jam se omni potestate & imperio , quod habebat in seipsum spoliavit ; sed quomodo hoc consistere possit cum lege fundamentali de conservatione sui ipsius , non video ; & jam hinc patet verum esse , quod cap. 7. dixeram , Hobbius ex subditis facere mancipia , imò plus quàm mancipia imperantis. Conf.

cap. 8. art. 3. 4. Sed 2. unusquisque
 habet imperium & dominium in suam
 conscientiam, in actus elicitos intelle-
 ctus & voluntatis: ergone tantum ha-
 bet & imperans? vel an subditus illud
 imperium transtulit in imperantem, &
 se eo spoliavit? sed hoc planè omni pie-
 tati repugnat. 3. Quod si tantum habet
 princeps imperium in subditos, quan-
 tum unusquisque mortalium habere
 potest in se ipsum, sequitur quòd Prin-
 ceptis subditis injuriam possit facere &
 non facere; non facere, quia nemo si-
 bi ipsi injuriam potest facere, seu *volenti
 non fit injuria*. cap. 3. art. 7. facere;
 quia *injuria est pacti violatio*. cap. 3. art.
 4. at Princeps subditis pacto est obstri-
 ctus, quod violare potest. Dices, Prin-
 cipem subditis pacto non esse obstri-
 ctum: at ego dico; ergo neque subdi-
 tos Principi, quia omne pactum est
 mutuum; per art. 9. cap. 2. 2. Dices
 subditi se invicem sibi mutuo pacto
 obstrinxerunt de non resistendo volun-
 tati imperantis. cap. 5. art. 8. At ego
 dico, ergo subditi saltem imperanti

non

non possunt facere injuriam ; sed contrarium asseris, cap. 3, art. 4. Vocas tantum imperium, *absolutum* ; & meritò : nam reverá absolutum est illud imperium, quod nullis nec naturalibus, nec civilibus legibus obstrictum ex mero voluntatis arbitrio de omnibus potest disponere, nec ulli æquitati est alligatum : sed quis Politicorum, qui vel maximè absolutum imperium Principi concedendum censuerunt, tale absolutum imperium in Principe agnovit ? profectò brutale est magis, quàm homine principe dignum. Sed videamus argumenta, quibus absolutum illud imperium in Principe conatur adstruere. *Arg. 1. Quia omnes cives ita absolute voluntatem suam voluntati Civitatis subjecerunt, ut quidlibet possit impune facere, leges condere, lites judicare, pœnas sumere, viribus & opibus omnium suo arbitrio uti, atque hac omnia jure. Resp. 1. Tam absolutam subjectionem voluntatum civium ad voluntatem imperantis negamus : habet enim & populus suam Majestatem realem legibus*

bus fundamentalibus contra licentiam imperantis munitam, & personali Majestati imperantis contradistinctam. Vide th. 3. & 2. nego conseq. Nam manifestè hoc argumentum tam absolutam potestatem non evincit, qualem descripsisti. 3. Quod jure imperans pro arbitrio suo viribus & opibus subditorum possit uti, id tyrannicum est; & nititur falsâ hypothesi; sc. *nemini aliquid proprium esse contra eum, qui summum habet imperium.* cap. 6. art. 15. Vide I Reg. cap. 21. historiam de vineâ Nabothi: nam certè aliud imperium est, aliud dominium; & Rex director magis, quàm dominus existit: Rectè Seneca 7. de benef. c. 5. *Sub optimo Rege omnia Rex imperio possidet, singuli dominio.* Cum Molina de just. & jure tract. 2. disp. 3. n. 7. *Dominium jurisdictionis imperanti concedimus, non autem proprietatis; quòd nimirum bona à subditis non alio jure possiderentur, quàm olim peculia à servis.* vide Besold. Syn. Pol. in pracogn. Arg. 2. Petitur ab experientiâ per om-

nes civitates, quæ sunt, vel fuerunt unquam. Resp. Experientia manifestè nobis favet: ubi quæso, in quo imperio imperans aut Princeps habet aut habuit unquam talem potestatem, qualem tu descripsisti? in Israelitico imperio contrarium patet, & in aliis omnibus modernis imperiis, & si alicubi tam absoluta potestas in Principe reperiretur, maximè in Dominicâ Monarchiâ; sed rectè ostendit Besoldus, quòd nec Dominica Monarchia careat reali Majestate. Synops. lib. 1. cap. 1. th. 9. nihil ergo roboris est in hac experienciâ. Arg. 3. *Sublatâ hâc potentia, unâ tollitur civitas, & redit confusio omnium rerum; nam nisi absoluta sit hac Principis potestas, jus imperii frustra foret concessum: & exinde nascitur etiam obligatio ad simplicem & absolutam in omnibus obedientiam Principi præstandam.* addit; hujusmodi obedientiam quibusdam de causis negari jure posse: aliud enim est, si dico: jus tibi do quidlibet imperandi: aliud si dico; faciam quicquid imperabis. Resp. 1. *Sublatâ, dicis, hac potentiâ unâ*

unà tollitur civitas; quid si ego dicam, positâ illâ potentiâ, tollitur omnis pietas? impium enim est, subditos cœcâ quadam obedientiâ unicè & in totum dependere à voluntate & nutu imperantis: nec 2. effugis distinctiunculâ tuâ: *aliud est &c.* nam si jus dederò Principi quidlibet imperare, etiam me obstrinxi, quidlibet imperanti: nam aut jure aut injuriâ imperabit Princeps, si jure imperat, injurius ego sum; qui jure imperanti non obedio; si injuriâ, ergo ego non intelligor imperanti jus tale quid imperandi dedisse. rursus: jus tale & debitū sunt relata & relata sunt simul natura, ergo si tale jus obedientiam à me exigendi est in Principe; in me est obligatio ad obedientiam Principi præstandam. 3. Quod dicis, sublatâ illâ potentiâ, civitatem unà tolli & redire confusionem rerum, manifestæ repugnat experientiæ. 4. Negatur quòd frustra sit imperium, nisi in omnibus simpliciter Principi obedientia præstetur; quid si ego sic argumentarer: frustra est imperium, nisi tanta debeatur

obe-

obedientia, ut nullis de causis jure obedientia Principi negari possit; quod si dicas, uti dicis, imperium propterea frustra non esse concessum; sic & ego dico, non frustra concessum esse imperium, ut ut simplex illa in omnibus obedientia principi præstanda non sit: argumenta quæ ex Scripturâ Hobbes producit tanti momenti non sunt; Potissimum est illud ex 1 Sam. 8. sed ad illum locum responsum est à me in *diss. priori de Lege in Communi*, & ab aliis viris doctis, & novissimè à Rev. & Clariss. D. Gisb. Voetio in *disput. peculiari ad eum textum*, quam huc cum bonâ ipsius veniâ subjungo.

An-

Annexum.

PRO absurdo duximus thes. 1. In statu naturæ ante leges civiles peccari non posse contra 6. præc. de non committendo homicidio : juvat hoc nunc pressius urgere : prob. ergo, *Primo* Omnium consensu, ut justum sit homicidium, debet fieri autoritate publicâ ; sed nulla talis autoritas est in statu naturæ : *omnes enim homines sunt naturâ inter se æquales : inæqualitas quæ nunc est, à lege civili introducta est*, per art. 3. c. 1. *Secundo*, causa debet esse gravis ac justa ; at quis dicat causam gravem & justam esse ei, cui voluntas ledendi est ab inani gloriâ, & falsâ virium estimatione, cap. 1. art. 4. adeoque peccare non posse committendo homicidium. *Obj. Status naturæ est status belli*, cap. 1. art. 12. sed in tali statu jus mihi est omnia faciendi, & possidendi, adeoque proximum occidendi, siquidem ipse id ad mei conservationem necessarium esse judicavero. Resp. 1.

Probandum erat primùm bellum in statu naturæ ex utrâque parte esse justum ; at qui injustum bellum gerit, peccat contra 6. præc. 2. Nego justè factum id omne esse, quod ad mei defensionem necessarium esse judicavero ; sequendum dictamen rectæ rationis. Verùm in eo erravit Hobbes, quòd voluerit mensuram juris, seu rectæ rationis, esse vitæ & membrorum defensionem ; cap. 1. art. 7. Cùm contra recta ratio justæ mei defensionis mensura esse debeat. 3. Perplexitas illa, quâ singuli ad mutuam invasionem necessitarentur in statu naturæ, non magis debet excusare à peccato, quàm perplexitas conscientiæ errantis : cùm enim necessitas illa sit hypothetica tantùm, & per accidens pravitatis humanæ enata, non debet præjudicare legi naturæ de non committendo homicidio. Idem, si opus esset, probarem de aliis præceptis Decalogi.

C O R O L L A R I A

Contra H O B B.

1. **S**ocietatis civilis initium non est tantum, aut principaliter, à mutuo metu, cap. 1. art. 2. Quod vel inde constat, quòd etiam in statu innocentiae fuisset Reipubl. quædam forma: ut Thomas rectè part. 1. quæst. 96. art. 3.

2. *Damnatus est Pelagius in Synodo Africanâ, quòd eatenus tantum Gratiam admiserit, quo facilius possimus implere per gratiam, quod jubemur facere per liberum arbitrium; ut fatetur Grotius disq. ad Pelag. dogm. Sed Pelagium superat Hobbes, cap. 12. art. 6. dum dicit, fidem & sanctitatem studio & ratione naturali acquiri; non supernaturaliter hominibus infundi, vel inspirari. Vide Ephes. 2. 8. Phil. 2. 12. 13. 2 Cor. 4. 13. 1 Cor. 12. 3. 1 Cor. 2. 14.*

3. Rectè distinguunt nostri Theologi obedientiam Christi in activam & passivam, sumtâ denominatione à

mate-

materia, sive objecto : neque enim secus potuisset expiare peccata nostra, & nobis jus vitæ æternæ impetrare. Inanis est ergo omni pietate Hobbes, qui distinctionem obedientiæ in activam & passivam inanem vocat, cap. 14. 23.

4. Norma Juris, & justè facti, non est defensio vitæ & membrorum; cap. 1. art. 7. Hinc sequitur, 1. Malè defini-
*niri ab illo Legem naturalem, Dictamen rectæ rationis circa ea, quæ agenda vel omittenda sunt ad vitæ, membrorum-
 que conservationem, quantum fieri potest diuturnam;* cap. 2. art. 1. 2. Falsum esse, quod justè damnatus ad mortem se jure possit defendere cum offensione judicis, aut ministrorum justitiæ: cap. 2. art. 18. 3. Falsum esse, Ergastulos si au-
 fugerint, aut dominum interfecerint, nihil facturos contra leges naturales; cap. 8. art. 4. Sextum enim & octavum decalogi præceptum (idem intellige, de quinto, septimo & nono) sunt simpliciter leges naturales; nec eatenus tantum naturales, quatenus legis natu-
 ralis

ralis est, pactis standum esse. cap. 14. art. 9. Alias enim contra *Juris naturalis primum fundamentum* faceret, qui vitam pro patriâ aut Ecclesiâ poneret. Vide Joan. 10. v. 11. & 15. v. 13. 1 Joh. 3. 16.

5. Ineptum est quod ait Hobbes cap. 9. art. 2. Dominium in infantes ejus esse, qui primus eos in potestate suâ habet; & art. 6. natos matris, non patris esse; nisi pacto, aut lege civili, aliter statuatur.

6. In Statu merè naturali non licet unicuique facere quęcunque & in quoscunque libet, cap. 1. art. 10. Hinc sequitur, 1. in statu belli (qui juxta illum est status naturę) non licere innocentes occidere; Exod. 23. v. 7. Deut. 22. 23. aut simpliciter omnibus suis bonis spoliare; Luc. 3. 14. 2. Non eò in moderamine legitimę defensionis justè occidi proximum, quòd tali casu censeatur jus primævum reviviscere.

7. Num prima & fundamentalis lex naturę sit, seu summa legis Divinę, quęrendam esse pacem; cap. 2. art. 2.

& 4.

& 4. art. 3. an potius amor Dei & proximi? Neg. prius: Aff. post. cum Christo, Matth. 22. 36. & Apost. 1. Tim. 1. 5. Rom. 13. 8. Ineptè ergo bonitas actuum in eo ponitur, quòd sint in ordine ad pacem; malitia, quòd sint in ordine ad discordiam; cap. 3. art. 32. vide Matt. 12. 26.

8. Num frustra voveamus quod lege aliquà Divinâ præceptum est; cap. 2. art. 13.? Neg. Gen. 28. v. 20, 21. 22. Ps. 119. v. 106. Neh. 10. v. 29. quin res, simpliciter ut indifferentes consideratæ, non debent Deo voveri. Vide Ames. cas. lib. 4. cap. 16.

9. An leges naturales non obligent ultra conatum verum & constantem, adeoque faciles sint observatu, ex Mat. 11. 28, 29, 30. cap. 3. art. 27. 30. cap. 4. art. 22.? Neg. Luc. 10. 27. Rom. 8. 7. Eccl. 7. 20. Rom. 7. 18.

10. An homines legitimè possint ita simpliciter & in omnibus voluntatem suam unius hominis voluntati subjicere, ut ipsius voluntas in omnibus pro voluntate omnium habenda sit? cap. 5. art.

art. 6. 7. 8. 9. 10. 11. Neg. Hinc sequitur,
Primò; Non esse impossibile legem ci-
 vilem quicquam jubere contra legem
 naturæ; saltem contra legem hanc,
pactis standum esse, c. 14. art. 10. 2. Te-
 neri subditos non obedire Magistratui,
 etiam in iis, quæ, ex illius mente, indi-
 rectè tantùm tendunt in contumeliam
 Dei; ut si imperet idololatriam; cap.
 15. art. 18. *Tertiò*, Falsum esse, 1. Ma-
 gistratum in subditos, cap. 7. art. 14.
 2. Dominum in servos, cap. 8. art. 7.
 3. Parentem in Filios, injurios esse non
 posse, cap. 9. art. 7.

GISBERTI VOETII
DISQUISITIO TEXTUALIS

Ad I Samuel VIII. V. II-19.

D E

Jure Regio Hebræorum.

A^o. 1653. 26. Octobr. in Acad. Ultrajectinâ publicæ disput. subjecta.

Cum textus hic frequenter à theologis & politicis, sed variante interpretatione, allegari soleat : opera pretium facturi videmur, si in genuinum ejus sensum accuratius inquiramus : quod compendio fiet, si duo capitalia hac dubia dissolvamus. Sunt autem ista I. An verba Samuelis contineant legem moralem atque immutabilem, in qua jus divinum & naturale omnium regum immutabiliter fundetur, cui omnes omnium hominum conscientia se subjicere debeant. II. An si verba hac in hypothesis tantum spectent populum & politiam Israelis, contineant legem regiam

Israelitarum divinitus præscriptam, quæ in populo illo fundaret jus divinum, quo conscientia omnium in ista politia absque exceptione obligarentur. Prius dubium est circa doctrinam & legem Dei universalem, quâ conscientia omnium tenerentur atque adeo longe majoris momenti. Posterius est hypotheticum circa historiam sacram, & factum particulare regis & subditorum in Israele, an conscientia eorum ad tale quiddam tenerentur, nec ne; atque adeo minoris momenti.

S E C T. I.

Uod ad prius dubium, sunt multi qui partim tacite præsupponunt, partim exserte determinant omnium regum perpetuam & illimitatam potestatem in subditorum corpora & bona, seu circa onera subditorum à Deo immediate hic præscribi. Sed hanc sententiam ex analogia tum hujus textus tum scripturæ non rite educi, quin potius ei repugnare istis rationibus

nibus evincimus I. Rat. Quia textus dicit, populum Israeliticum, occasione arrepta ex præfectura & administratione filiorum Samuelis petiisse sibi regem, qui secundum morem aliarum gentium ipsis præset v. 4. hocque ipsorum consilium & postulatum duplicuisse Samueli & Deo v. 6. 7. 8. eoque nomine Israelitas reprehensos culpam suam agnovisse cap. 12. v. 17. 19. Concessum tamen regem in Dei indignatione v. 8. 9. cum Hoseæ 13. v. 11. eumque non sine aliquo pacto conventionali constitutum & inthronizatum I Sam. 10. v. 25. & locutus est Samuel ad omnem populum legem regni, & scripsit in libro. Quæ omnia arguunt non agi in thesi de quovis rege aut regno, sed tantum isto Israelitico. Excipiat forte quis, quæ divinitus de rege & regno Israelitis præscripta sunt pariter ad omnes Reges & Principes applicanda. Resp. dato non concessio, esse divinitus constituta (de quo ad 2. quæst. agendum) nihil aliud tamen hinc inferretur quam jus divinum speciale

ciale quo iste populus, cui lex illa posita
 & in quem talis regiminis forma intro-
 ducta, teneretur. Quod alios quoscun-
 que populos & reges in forma & spe-
 cie non magis obligat, quam reliquæ
 omnes leges forenses Mosaicæ, (de
 quarum abrogatione alibi agendum);
 aut immediata designatio & electio
 regis per extraordinariam Dei revela-
 tionem, & per sortem; aut regis institu-
 tio & unctio per prophetam & populi
 judicem; aut prohibitio multiplicandi
 equitatus Deut. 17. v. 16. aut prohibitio
 eligendi regis ex alienigenis, ibid. v.
 15. aut prohibitio transitus de regimine
 aristocratico-democratico in regium.
 1 Sam. 8. v. 7. 8. 9. 1. *Rat.* Quia spe-
 cialis modus seu species & forma re-
 giminis huic aut illi populo, regioni,
 civitati, pro ratione circumstantiarum
 aptanda, est *κρίσις ἀνθρώπων*. 1 Pet. 2. v.
 13. atq; adeo non est directe & imme-
 diate juris divini moralis sive natura-
 lis sive positivi, seu non est juris uni-
 versalis, immutabilis ac perpetui; sed
 tantum est juris divini permissivi, se-

cundum quod jus positivum humanum constituitur à lege regia seu fundamentali Principatus ; & hæc à pacto conventionali communitatis. Probat, quia jus divinum morale & perpetuum , si quod hic esset , dicendum esset fundare aut quamvis regiminis formam tum monarchicam tum polyarchicam, eamque aristocraticam aut democraticam ; aut solummodo regimen monarchicum ac regium. Si prius dicatur , jam habeo quod volo ; indifferens scil. esse jus divinum ad quamvis regiminis formam consensu & pacto conventionali communitatis , sive eorum ad quos hoc pertinet , libere & rite hic & nunc instituendam ; & consequenter quodlibet regimen politicum quod ad speciem & formam esse in se & sua naturâ indifferens , moraliter nec malum nec bonum , lege divinâ immediatè nec prohibitum nec præceptum. Sin posterius dicatur, extabulis juris divini probanda esset lex illa moralis de regimine regio seu monarchico , omnibus populis , omnibus

conscientiis cœlitus imposita. Interea dum hoc nondum præstitum est, uti in æternum non præstabitur, consideranda duo maxima absurda hujus opinionis consequentia: 1. Omnem formam regiminis politici, quæ non sit regia & monarchica, directe adversari juri divino; & consequenter esse in foro conscientiæ illicitam tum constituentibus, tum capeffentibus, tum defendentibus eandem. 2. Formam Israelitici regiminis à Mose usque ad Samuelem hactenus malam, illicitam, juri divino repugnantem, & Deo displicuisse; ac consequenter placuisse illam mutationem seu emendationem in melius scilicet quam populus moliebatur. Quod consequens absurdissimum est, & aperte repugnat. 1 Sam. 8. vers 6. 7. 8. & 12. vers 17. 18. coll. cum Hose. 13. vers 11. *Objicitur* vulgo ab illis qui monarchiam ita extollunt, ut omnes alias legitimas & optimè convenientes regiminis formas condemnent aut saltem contemnant, Proverb. 8. vers 14. 15. *Resp.* textus loquitur de ma-

jori-

joritate, & potestate Magistratus, non de hâc aut illâ formâ Magistratus: quarum illa directe est juris divini & quidem moralis ac perpetui; ista vero, Deo hominibus hoc permittente, est juris merè humani ac positivi, quod ad specialem pro necessitatibus rerum ac personarum, earumque circumstantiis determinationem atque applicationem. Haud aliter ac conjugium Caji & Sejæ est juris divini in genere: sed est juris humani, quod ad liberum Caji cum Sejâ, non vero aliâ, & vice-versa Sejæ cum Cajo in societatem conjugalem consensum. Sicuti hic Consul alicujus urbis potest dici à Deo esse jure positivo divino quoad potestatem & majoritatem in genere; non tamen quod ad specificationem talis ac tantæ in hac urbe potestatis, aut quod ad applicationem potestatis consularis ad talem personam, & non ad aliam. In duobus enim illis intercedit statutum & arbitrium humanum. Hanc solutionem suppeditat ipse textus Prover. 8. vers 15. 16. cum adduntur hæc verba:

omnes iudices terra. Unde nullus theologus inferet iudices, consiliarios, & præfectos omnes immediate à Deo solo constitui & dependere, eorumque potestatem quod ad quantitatem, qualitatem & modum immediate à jure divino positivo in specie determinatam esse. Distinctionem necessariam hanc suggerunt loca inter se collata Rom. 13. vers 1. 2. & Proverb. 8. vers 15. 16. cum 1 Petr. 2. vers 13. 14. Ubi omnis potestas dicitur esse à Deo, & creatura seu ordinatio humana : quod utrumque æque regibus ac præfectis, & vice versa applicatur.

Consectar. Ex dubio hoc expedito sequitur perperam & frustra textum 1 Sam. 8. ad regum omnium, quatuorcentorum, plenissimam, indefinitam, absolutam, & quasi infinitam potestatem probandam à Barclajo *in tract. de regno & regali potestate*, adduci : ut etiam à Waremundo ab Eerenberch *tract. de regni subsidiis ac oneribus subditorum &c. contra Bartolum, Bodinum, Rossæum, Brutum, Zepperum & alios*, ad proban-

dam

dam onerum impositionem. Quidquid enim sit de jure majestatis absoluto aut limitatio, magis aut minus, deque coercitione aut non coercitione regum sive omnium, sive aliquorum, aut quorumvis dominorum supremorum, quocunque titulo insigniantur, (de quibus omnibus Politici & Jure-consulti disceptare solent, & nos in præsentiarum non disquirimus): nos hoc solum contendimus, legem quam putant regiam divino atque immutabili jure hic omnibus universum Principibus & subditis fixam non esse: ideoque ab allegatione hujus præsumptæ legis non satis lectæ, aut non intellectæ in tanti momenti controversiis decidendis, abstinendum esse, tanquam plane alienâ; & aliunde ex jure divino & naturali argumenta conquirenda, quibus conscientiæ satisfieri queat.

Alterum dubium, An hæc verba præ- 2.
scribant jus divinum particulare regibus & subditis Israeliticis necessario observandum, non minus quam aliæ quæcunque leges forenses Mosaicæ.

Nos negamus ducti istis rationibus.

I. Rat. Quia prædicatur tanquam plaga divinitus infligenda, & tanquam malum humanitus expectandum ac metuendum, & quod ut plurimum tali in casu accidere solet, & apud gentes vicinas ita accidebat: quo allegato inconvenienti, eos absterere voluit à regio Gentium imperio, & à malo hoc consilio, quod Deo summopere displicebat, abducere. Vide vers 6. 7. 9. 18. Quod ergo tanquam inconveniens, & consequens damnosum prædicatur atque allegatur; illud non est moraliter ac honeste bonum, nec talis prædictio aut allegatio prophetæ Samuelis habet rationem statuti aut mandati Dei divinitus ipsi revelati, ut regibus & subditis Israël tanquam legem fundamentalem ac perpetuam præscriberet. Haut aliter ac prædictio, præmonitio, ac ratio dissuasoria Christi Luc. 22. vers 34., de abnegatione Petri, non est mandatum Christi, nec Petro jus tribuit abnegandi. Et sic de aliis quam plurimis malis per prophe-

tas passim prædictis judicandum : ubi Dei justa malorum gubernatio atque immissio, eorundemque prædictio, hominibus jus peccandi aut immunitatem non tribuit. **II. Rat.** Propter quod ad Deum clamabunt, ut ab eo liberentur tanquam malo, illud non est lex divina à Deo summo & sanctissimo legislatore lata atque imposita; nec consequenter fundat jus divinum. Sed propter illud factum regis quod hic refert Samuel, clamabunt ad Deum &c. vers 18. Ergo. Consequenter probatur. Quia omnes leges divinæ morales, politicæ, ceremoniales, erant summâ cum sapientiâ, justitiâ, benignitate, æquitate illi populo latæ; & consequenter non debebant conqueri de iis legibus, nec ad Deum clamare, ut ab iis atque effectu & executione earum liberarentur: hæc enim aperta fuisset *ῥεομαχία* & rebellio: sed contra in talibus statutis tanquam eximia prærogativâ & peculiari peculio ac prævilegio unice gaudere & exultare cum gratiarum actione. Vide Psal.

19. vers 8. & 119. vers 14. & 147-19. 20. III. Rat. Mos, Consuetudo & præsumta lex seu potius usurpatio regum Gentilium, præsertim in vicinis nationibus, erat ut plurimum dura, iniqua, & tyrannica; si non in totum, saltem ex parte: atqui lex regia Israelitarum ut & omnes reliquæ leges politicæ à Deo latæ erant justæ, nullibi divino juri aut naturali æquitati repugnantes, Psal. 19. & 119. modo cit. Jam vero relatio Samuelis continet consuetudinem & usurpationem regum Gentilium, quales postulabant Israelitæ & Deus ipsis in irâ suâ concessit vers 5. *nunc constitue nobis regem, adjudicandum nos, sicut omnes gentes.* Atqui tales sive leges sive consuetudines regum Gentilium erant injustæ, iniquæ, à jure honestatis divino ac morali longe recedentes: uti constat ex historiis. Quas notatas vide apud Bodinum lib. 2. Politicæ cap. 2. Cum ergo mores, consuetudines, facta, usurpationes regum Gentilium relata à Samuele, repugnent juri divino

moralis,

morali, & naturali legi caritatis, justitiæ, æquitatis consequenter illis *negatis* *circatis* (*Neminem ledere, suum cuique &c.*) non potest dici lege divinâ particulari seu politicâ hæc præscribi: nulla enim lex divina Israelitis lata est, quæ repugnet legi æternæ morali immutabili. Antecedens probatur, quia lex moralis præcipit, ut quisque justus ac pius, imprimis & peculiari ratione Magistratus tueatur vitam, libertatem, & bona proximi sibi commissi Rom. 13. vers 3. 8. cum Philipp. 2. 3. & 1 Corinth. 13. vers 4. 5. Et faciat omnia quæ sibi fieri velit, Math. 7. 12. IV. *Rat.* Quia factum hoc regum à Samuele relatam repugnat speciali legi politicæ à Deo Israelitis latæ Deutern. 17. vers 16. 17. 18. &c. ubi prohibentur efferre se supra fratres, eosque gravare &c. Ergo non est lex politica à Deo Israelitis lata & in conscientiam obligans. Neque enim repugnare potest lex politica Israelitarum à Deo lata, uti præsumitur, alteri legi politicæ, quæ à Deo eidem populo

circa

circa eandem materiam, hoc est circa potestatem regiam, in primâ constitutione Reipublicæ Israeliticæ lata erat. Jam vero Deuteron. 17. legem Regibus istius populi latam esse utrimque in confesso est: sed de præsentî textu non est in confesso: est ergo hic textus qui præmonitionem Samuelis continet ad legem primigeniam à Deo per Mosem promulgatam reducendus atque ex eo explicandus; non vice versa. Vidit hoc Barclayus, qui distinctione adhibitâ *τὴν ἐν ἀρχῇ* conciliâre studet. Quam distinctionem mox excutiemus. v. Rat. Quia si jus regum Israelis divinitus ipsis concessum & per os Samuelis propositum hoc textu continetur: sequeretur regum illorum absolutam & illimitatam fuisse potestatem, talemque in ipsis in primâ electione & regni susceptione à populo fuisse agnitam, & præsuppositam; absque ullâ conditione sub quâ reges aut primum eligerentur aut per successionem quasi electi & designati admitterentur. Sed posterius est absurdum: Ergo &

prius. Veritas consequentiæ patet , quia omnis conditio per legem regiam seu fundamentalem regi à populo aut proceribus fixa , cui astringere se debeat & sub quâ solâ ad regnum admittatur , infert mutuam pactionem seu conventionem seu capitulationem initam inter regem & populum , seu contractum mandati (uti vocat Althusius cap. 19. politic. 12.) ; consequenter è diametro repugnat regiæ potestati independenti, absolutæ , illimitatæ in subditos. Nam qui per dictam pactionem seu conventionem legi illi subicitur, câque conditione non impletâ ab alterâ parte subjectionem & obedientiam tantum sub conditione promissam à subditis jure postulare nequit : illius potestas non est simpliciter absoluta, illimitata , arbitraria. Vide consensum politicorum de lege regia, deque pactione , & mutua conventionem , apud Reinkingh lib. 1. de regim. sæculari class. 3. cap. 9. Bodinum lib. 1. de Republ. cap. 8. Besoldium lib. 1. Politic. c. 8. s. 2. Althu-

104 G I S B E R T I V O E T I I
suum Polit. cap. 19. Tholosanum lib.
7. de Republ. cap. ult. Nucleum dis-
cursuum &c. Giesæ ab Hampelio a.
1621. editum, & ibi priores quinque
discursus, inter eos Joachimi Cluten-
tit. *De statu imperii Romani sylloge &c.*
§. 16. Jam vero reges Israël non si-
ne capitulatione & mutua pactione
fuisse admissos, regnumque illud fuisse
pactionatum non absolutum, constat
ex 1 Sam. 10. vers 25. *Et proposuit Sa-
muel populo iudicium, seu legem regni &
illam scripsit in libro.* Et 2 Sam. 5. vers
3. *Venerunt quoque omnes seniores Israe-
lis ad regem in Hebron, quibuscum pepigit
rex David fœdus in Hebron coram Jehova
&c.* 2 Reg. 11. vers 17. *& fecit Joja-
da pactum inter Deum & regem & popu-
lum, etiam inter regem & populum.*
v 1. Rat. Quia arbitraria illa agrorum
à legitimo possessore ad alienos tran-
slatio, qualis inter gentes, imprimis in
Asiâ & Africa, tunc & etiam hodiè
usitata, præjudicat & repugnat juri di-
vino forensi Israelitarum, de non abso-
lute alienandis agris Levitic. 25. vers

23. de-

23. deque vindicatione eorundem per proximos cognatos. vers 25. 26. & restitutione tempore Jubilæi vers 28. Istis legibus immediatè à Deo Israëlitis omnes obtemperare tenebantur, reges æque ac subditi. Non potest ergo arbitraria illa alienæ possessionis invasio & alienatio (quæ regum moribus tribuitur 1 Sam. 8. vers 14. qualemque stolidè ac præfractè ex contentione, contra Samuelis præmonitionem, petebat populus vers 20. *& erimus etiam nos sicut omnes gentes*, cum Deuter. 17. vers 14. *ut omnes gentes, quæ circum me*) ad jus divinum revocari; cum ei tam exsertè repugnet. Quod si quis *excipiat* agros, domos, possessiones civium ad bonum publicum aliquando aut per modum pœnæ, aut extremæ necessitatis causâ juste alienari: *respondeo*, talem alienationem non esse arbitrariam aut ad privatam regum ac magistratum utilitatem; consequenter non esse oppressionem & violentum jugum, à quo populus in communi per Deum liberari vellet.

Atqui

Atqui talis est illa ablatio & alienatio, de quâ loquitur Samuel. cap. cit. vers 14. 17. VII. *Rat.* Quia exemplo Nabothi regi Achabo postulanti agrum ipsius (& quidem non sine emtione, aut æquivalente compensatione ac permutatione) recusantis juxta legem Levitic. 25. 23. approbato à Deo cum improbatione injustitiæ Izebelis arbitrariam illam invasionem improbè suadentis & Achabi eam exequentis, valide evincitur jus divinum Regum sive generale sive particulare, non extendere se ad bona subditorum pro arbitrio & ad privatam utilitatem invadenda; uti I Sam. 8. vers 12. 14. 16. factum seu mos eorum refertur. Vide I Reg. 2. vers 15. 16. cum vers 19. 23. 25. Ubi Nabothi negantis causa justificatur, & Achabi condemnatur: quod fieri non posset si juris regum fuisset agrum Nabothi pro arbitrio & gratis sibi sumere: hoc enim in casu Nabothus gravissime in jus regium & divinum peccasset, & meritò punitus fuisset. VIII. Accedat consensus auto-

rum, qui in verbis Samuelis non *præceptum* aut præscriptionem nomine Dei promulgatam agnoscunt, sed tantum *relationem & præmonitionem*, non de jure, aut lege divinâ, sed de factò; aut non de jure divino, sed de consuetudine, aut moribus regum juxta morem & exemplum aliarum Gentium, quæ jus politicum divinum & regiam libertatis ac caritatis legem per Moſem Israelitis traditam ignorabant. Et sunt translatores, notarum scriptores, commentatores, locor. comm. scriptores &c. qui vocem מִשְׁפָּטֵי exponunt *morem* aut *consuetudinem*, aut *rationem ad modum* agendi, aut *jus usurpatum*. Translatores sunt Junius ac Tremellius, Arias Montanus, Translatio Gallica, Anglica, Belgica, Italica Deodati. Nota, Johannis Benedicti, Johannis Haræi, Joh. Marianæ, Andr. Osiandri, Piscatoris, Deodati, Anglicæ, Belgicæ, Joh. Drusii, Vatabli; qui postremus nostram expositionem proponit tanquam convenientem, sed pro ea ut unicâ & necessario amplectendâ non deter-

determinat. Munsterus cum Hebræis quibusdam exponit, *decretum, statutum, scil. regis*: quod non est *jus* nisi usurpatum & arbitrarium. *Commentatores sunt Abulensis, Petrus Martyr. Gaspar Sanctius, Nicol. Serrarius ad loc. Quibus adde Zepperum in legum Mosaic. forens. expl. lib. 3. cap. 8. Pinedam in Ecclesiast. 2. vers 7. §. 3. Et de rebus Salomonis lib. 2. cap. 8. ubi pro eadem sententiâ adducit Gregor. Magnum, Abulensem, Hugonem, Dionys. Carthuf. Adde & ex historicis sacris & Chronologis Tornicellum in annal. ad ann. mundi 2959. Bullingerum in epitome temporum, & Sulpitium Severum. Adde & nonnullos Rabbinos: de quibus thesi sequi. Locor. commun. & controversiar. scriptores Musculus tit. de lege, ad primum præc. Daneus Isagog. part. 1. lib. 4. cap. 49. Huc refer Thomam cum scholasticis ad 1. 2. qu. 105. art. 1. & 2. ubi conferendi Cajetanus, Valentia, Medina, Malderus: qui postremus de virtutibus theolog. tract. 5. cap. 6. dub. 4. ut *jus regis**

regis idem sit quod iudicium vel statutum regis: ut non sit concessio juris habendi à rege, sed predictio injuriæ à rege stulte à populo expetito inferendæ. Et Becanum in analogiâ V. & N. T. c. 16. qu. 8. ubi in terminis sic loquitur: *fuit jus tyrannica potestates, quod reges Gentilium solent sibi usurpare.* Quod fusius ibi explicat. *Casuisæ*, Amesius lib. 5. c. 5. Balduinus l. 4. c. 12. casu, 4. Azorius part. 2. theol. moral. lib. 11. c. 4. Baptista Fragosus in regimin. reipubl. Christianæ part. 1. lib. 1. disp. 1. num. 48. Quibus adde interpretes decalogicos, Danhauwerum colleg. decalog. disp. 10. §. 5. *Politici*, sunt Adamus Contzen. lib. 1. c. 15. Besoldus lib. 1. part. 1. c. 1. §. 40. Ribadenira l. 2. princip. Christ. c. 4. Daneus lib. 1. Polit. Christ. p. 57. Althusius c. 17. qui imprimis hoc agit. Particulares tract. & quæst. qualis Magdeburgensium de Jure Magistratus in subditos. Et an Princeps legibus sit solutus, & de Juribus Majestatis, de regimine, de Jurisdictione, de tyrannide &c.

studio hic prætereo. Ex antiquis Gregor. M. lib. 4. exposit. in libros regum c. 1. Clemens Alexandr. l. 3. pædagogici cap. 4. *Petenti regem populo non humanum* (φιλάνθρωπον) *pollicetur dominum, sed quendam se insolentem daturum ipsis minatur tyrannum, voluptuarium* (ρευφηπικόν) &c. Cyprianus epist. 65. ad Rogatianum: *Iratus dominus & dixit, non te spreverunt. Et ut hoc ulcisceretur excitavit ipsis Saul regem, qui eos injuriis gravibus affligeret, & per omnes contumelias & pœnas superbus populum calcaret & premeret.*

3. Atque hæcenus genuinum hujus loci sensum confirmavimus. Restat excutianus dissentientes aliorum interpretationes: quæ sunt quatuor sequentes; quarum duæ extremæ, duæ quasi mediæ. *Prima* est Barclaji lib. 3. de regno & regali potestate cap. 6. Alberici Gentilis disp. regia. 3. Et anonymi, de jure liberæ monarchiæ, qui notatur à Contzen loc. cit. qui contendunt hoc loco jus divinum regibus Israël à Deo tributum propo-

ni:

ni: addit insuper non nemo esse jus exemplare, ad quod omnes bene constitutæ respUBLICÆ debeant conformari. Sed postremum illud in solutione prioris dubii refecavimus. Studet autem Barclayus distinctione adhibitâ locum Deuter. 17. cum hoc præsentî conciliare. Quod ibi agatur de officio regis, deque jure imperandi, & quid rex facere debeat: hic vero de potestate regis absolutâ nullis legibus alligatâ, ejusque impunitate (quod scil. à nemine hic coërceri aut puniri possit) & consequentur de jure parendi subditorum, deque eorum obsequio & patientiâ siquidem rex potestate suâ tyrannice abutatur. *Resp.* 1. frustra divellit officium regis à potestate imperandi: ubi enim illud à Deo præscribitur, etiam ista præscribi dicenda est; & vice versa. Probet posterius sine priori in loco 1. Sam. 8. præscribi à Deo, potestatem scil. regiam absque officio regio, & prius Deuter. 17. præscribi, officium scil. regis sine potestate regiâ. Deinde probet jus imperandi

divel-

divelli posse à jure parendi, jus majoritatis à jure subjectionis : hoc est, relatatum esse sine suo correlato, & uno posito aut sublato, non poni aut tolli alterum. *Resp.* 2. Male & tyrannicè facere, & quidem cum impunitate, non est jus, nec fundat aliquod jus, nec fundatur in jure divino aut naturali, aut gentium, aut etiam civili. Nam ea quæ turpia sunt, non existimandum est nos posse facere, ut habet. *l. 15. de cond. & demonstr.* Joab occidit Abner & Amasa, & quidem impune, pro illo tempore : Et sic Banditarum cohortes, manipuli furum &c. multa in agris & casis rusticorum impune faciunt, quia ibi nulla est potentia, quâ coërceantur. Multi etiam alii tum Magistratus, tum subditi impune aliquoties peccant, vel quod de delicto non constet, vel quod potentia puniendi non adsit, vel quod legibus permissio & tolerantia istius mali statuta sit. Sed quo stylo scripturæ, quo codicis, quo stylo Philosophico (sive Stoico, sive Aristotelico, sive Platónico) jus peccandi regi,

aut populo tribuetur? An nefas, scelus, flagitium, peccatum clamans, dicitur esse juris divini, juris regii, juris fundamentalis regnorum & politiarum divinitus statuti, præscripti, collati, atque adeo ab omnibus, ubique & semper, examuffim imitandi, juxta regulam: perfectissimum in unoquoque genere est mensura & exemplar reliquorum? Jam vero omnem tyrannidem imprimis abutentem esse *neque id*, nefas, flagitium, peccatum clamans communi theologorum & politico-rum calculo comprobatum est. Videant ne Deum faciant autorem scelerum, siquidem tyrannidem fundent in jure divino i Sam. 8. (uti perperam opinantur) præscripto. Quod si excipiant Deum tantum permittere hoc malum in pœnam, & promulgare illam suam permissionem: respondeamus, ex permissione & justâ atque efficaci providentiâ Dei circa malum, nullum jus peccato, aut peccatori nasci aut tribui. Alioquin dicendum esset Judæ proditionem, Pilati & Judæo-

rum injustam condemnationem, & occisionem innocentis Christi fuisse juris divini. Quod si rursus *excipiant*, Jus illud dici ratione populi, qui ex ordinatione & mandato divino debeat hanc oppressionem ferre, nec possit jugum illud excutere. *Resp.* Jam populus erit subjectum juris regii, & non rex; itaque non erit dicendum jus regis, sed populi aut subditorum tum collectim tum distributim. Adhæc, malum, damnum, cruciatus, passio, malum non impedire, non coercere scripturariâ phrasi vocabitur jus, potestas, facultas, potentia: cum sit & debeat dici juris & potestatis oppositum, ejus scil. carentia ac privatio, & sic mera impotentia. *Resp.* 3. quidquid hic dicitur de impunitate facti divinitus per justam Dei providentiam hoc peccatum comitante, est extra oleas: quia agitur & quæritur hic de ipso facto regis in se & formaliter considerato; non vero de accidentario aliquo facti concomitante aut consequente, quale est impunitas, quod scil. nemo illud

illud punire debeat aut possit. Hoc enim totum est extra essentiam facti, quod in se inhonestum, injustum, illicitum, & moraliter malum est ac manet; consequenter nullius juris, nedum divini juris; quidquid sequatur aut non sequatur. Rabbini aliqui injustitiam hanc regum Israelis hic probant: R. Jose: in gemara *Sanhedrin c. cohen. Quidquid hic dicitur licebat ei facere.* Maymonides eodemfere tendit, quamvis paulo aliter. Alii tamen contrarium asserunt; uti fatetur R. David Kimchi in comment. ad locum. Ibidem R. Sel. Jarchi ait, hoc dixisse Samuelem *ut eos absterreret, iisdemque indicaret, quid factururus esset rex in regno suo confirmatus, &c.* Plerique ergo improbant & sunt R. Juda, R. Leviben Gerson, &c. quorum verba exhibet Schichardus cap. 1. de Jure regio Heb. theor. 1. & c. 2. theor. 7. p. 64. Rabbini aliter sentientes, *ex oinotais & tois idotais* argui possunt; quæ tradunt regis potestatem varie limitatam, & non omnino legibus solutam fuisse, quippe qui omnibus di-

vinis legibus stricte esset adstrictus (excepta lege fratriandi), & qui in jus vocari potuerit immo & vapulare: uti constat ex *Sanhedrim* c. 2. unde, aliisque ex locis contra Casaubonum hoc evincere conatur Schichardus cap. 2. theor. 7. & c. 4. theor. 14. Cum quo conferri possunt quæ de potestate magni istius concilii ex Rabbinorum placitis referuntur apud Cunæum lib. 1. de Republ. Hebræor. c. 12. Et apud Buxtorf. in lexico rabbin. Sed valeant opiniones Rabbinorum: quas ut & Schichardum refutat Joh. Frischmuth in discursu de regis &c. §. 50. & seqq. Videamus, quas rationes pro assertionem juris divini communiter adferre solent

1. Rat. ex voce *mischphat*, in textu, quam gr. interpretes per *δυναμις*, Vulgatus, Tigurinus, Munsterus, per *ius*, Chaldeus & Syrus per *nomoufa* Arabs per *sunnat*. i. *legem* exponunt. Resp. Sed nihil coëgit interpretes hanc vocem sic transferre cum 1 Sam. 2. vers 13. & 27. vers 11. Eccl. 8. vers 5. Josuæ 6. vers 15. &c. *mischpat* significet *morem*, aut *consuetudinem*,

dinem, aut rationem, aut modum agendi.
 Quidni & hic? nulla enim analogia
 contextus, aut scripturæ hoc vetat:
 quin contra (uti supra ostensum), à
 voce juris nos abducit; quod aut sub-
 jectæ materiæ non conveniat, aut sal-
 tem ambiguitatem hic pariat. Addo,
 siquidem hæc translatio non sapiat,
 cum Drusio in notis ad hunc locum,
 ex hebræo potius reddendum fuisse
statutum, decretum, institutum. Sic fere
 Munsterus in notis ad locum. Ita ut
decretum, statutum, institutum, quod
 ipsi formabant, & unde ipsis jus usur-
 patum, hic referatur. Et R. Sel. ben Me-
 lech in *michlol Jophi* exponens per *chok*
 & *dat*, confert i Sam. 2. v. 12. 2. *Rat.* Ex
 nomine *regis*; ac si illud, ubicunque vere
 alicui tribuitur, de ratione suâ formali
 diceret absolutam, & illimitatam po-
 testatem in corpora & bona subdito-
 rum, in quæ ipsis liceret, quidquid li-
 beret. Cui lacinia quædam sententia-
 rum partim ex Ethnicis scriptoribus,
 partim ex patribus adduntur: quasi
 tales amplificationes constituerent

nobis definitiones & exiomata theologica & politica *Resp.* 1. In theologiâ & scripturâ nihil ipsis præsidii: ex usu ergo ipsius vocis *regis* (Ἰσ βασιλευς) tale quid inferri nequit. Herodes, & Archelaus, Agrippa, Math. 2. & 14. Actor. 12. & 26. salutantur nomine *regum*; qui tamen suberant imperatori Romano, tanquam supremo domino. Similiter in libris Josuæ in districtu non tam amplo terræ Canaan 31. reges numerantur: præter Og regem Basan, & Sihon regem Hesbon. Inter quos, qui præterquam quod unitantum oppido aut civitati præessent, non omnes potiebantur supremâ & independente potestate. Tales erant reges illi Jerem. 52. v. 32. Et Philistæorum satrapæ aliquando reges nominantur: ut Abimelech Genes. 20. & 26. Talmi 2 Sam. 13. vers 37. Quin & judices Israelitarum Judic. 17. vers 1. & exsertè Moses rex in Jeschurun Deuter. 33. vers 5. *Resp.* 2. Quod ad politicos τὸ *rex* apud illos hanc definitionem non admittit: alioquin ex censu

fu

si regum submovendi essent illi reges, qui aut per electionem tales, & consequenter non gaudent arbitraria potestate: aut quamvis per successionem, non admittuntur ad regni commissionem nisi intercedente conventionem, pacto, stipulatione, capitulatione. De quo vide Politicos, inter eos Althusium c. 17. & 19. Besoldum loc. cit. Confer. Bodinum lib. 2. c. 2. ubi ait potestate, qualis olim & hodie apud infideles aut gentes Barbaras obtinebat, paucos reges Europeos frui. *Resp.* 3. Quod si usus illius vocis tantum supremam potestatem inferret secundum explicationem juris divini, aut naturalis, aut gentium, aut civilis: utique actum esset de supremâ potestate, & jure Majestatis Imperatoris Romani, Imperatoris Turcici, Magni ducis aut Imperatoris Russiae, Principis Araufonensis. Principum Italiae, ducis Brabantiae, comitis Flandriae &c. qui nomine regis non utuntur. Quae omnia absurda sunt. Referatur ergo argumentum ad idealem Reipublicae Platonicae speculationem.

lationem 3. *Rat.* Quia Deus dedit hunc regem cum tali jure, & in utrumque consensit, *Resp.* Dedit quidem, sed in irâ 1 Sam. 8. coll. cum Hof. 13. vers 11. additâ comminatione & denuntiatione gravissimi incommodi. Vide commentar. Martyris, & Sanctii. Breviter divinæ providentiæ justissima administratio, non fundat jus agendi ea, circa quæ providentia versatur. Vide 2 Sam. 16. vers 10. ubi Deus dicitur jussisse aut dixisse Simei &c. Confer. Jesa. 10. de Assur. Et Luc. 22. vers 22. de Juda, & Exod 7. coll. cum Rom. 9. de induratione Pharaonis. 4. *Rat.* Quia onera subditorum sunt juris divini & naturalis: ergo locus hic non agit de malo more & usurpatione regum potestate suâ abutentium. *Resp.* Neg. consequentia. Neque enim omnia illa, qualia hic recensentur, ad propriam utilitatem pro arbitrio imposita, sunt divini aut naturalis juris, sed mali moris. Hactenus genuini sensus vindicatio. Quæ Politici quidam disquirunt de jure populi

puli eligendi regem, & si abutatur potestate, ipsi non parendi, immo & in extremo necessitatis casu eidem resistendi, quia ad nostram hanc disquisitionem textualem nihil faciunt, ipsis relinquimus: cum hic textus regibus in genere, aut etiam populo, nec hoc nec quidquam aliud præscribat: sed tantum prænuntiet quid ipsorum reges, si qui mores regum Gentilium imitarentur, facturi essent; aut quid Saul primus rex facturus sit: uti Piscator aliique nonnulli hoc accipiunt.

Secunda sententia est eorum, qui hinc omnem regum & regiminis monarchici potestatem illicitam & in se malam esse contendunt. Sed ex hoc textu nihil tale exculpi potest: siquidem nulla regiminis forma aut species jure divino hic improbatur aut approbatur, sed tantum prænuntiatur quid eventurum sit per justam Dei indignationem populo Israelitico petenti regem. Atqui Samueli & Deo displicuit talis forma regiminis: ergo mala.

Resp. Displicuit, non quidem ista speciali

alis forma regiminis: sed importunitas populi, & modus hanc mutationem regiminis aristocratico-democratici in regium postulandi, cum fastidio rerum præsentium, & cum ingratitude in Samuelem: imprimis, quod non simpliciter regem peterent, sed talem, qualem haberent Gentiles, pompaticum scil. & fastuosum: quod Deus absolutè prohibuerat Deuteron. 17. Accedit quod cum essent Dei respublica peculiari quâdam ratione, & Deus ipsorum rex, penes quem solum *jus majestatis*, 1 Sam. 8. vers 7. coll. cum Judic. 8. vers 23.; & illi, **סִנְלִי**. 1. peculium, seu peculiaris Dei populus Exod. 19. vers 5. Deuter. 7. vers 6. sicuti terra ipsorum Dei terra, ipsique Dei emphyteutæ Levitic. 25. vers 23. hanc regiminis formam, & hanc terræ possessionem, contra peculiarem legem & jus ipsis concessum, imprudenter & pertinaciter mutari voverint, & Gentilium regum potestatem in terram Dei introduci. *Tertia sententia est Melanthonis in locis*

comm. tit. de Magistratu in fine, hic divinitus præscribi stipendia regibus debita. Quam adoptat Waremundus de Eerenberch in tractatu cui tit. *Verisimilia theologica, juridica, ac politica: de regni subsidiis ac oneribus subditorum, libro I Samuelis cap. 8. traditis: per Melanthonem theologorum & politicorum coryphaeum proposita: reperta & defensa discussim, contra Bartolum, Bodinum, Rossaum, Brutum, Zepperum, & alios.* Sed quidquid promittat hic titulus, nihil totus liber efficit. Neque enim stipendia regum, & onera subditorum jure divino, naturali, gentium justissimè debita (de quibus Waremundus, & passim omnes politici ac Theologi) in propriam & domesticam regis utilitatem convertuntur, nec dominium omne subditis eripiunt, nec absoluto arbitrio regum imponuntur, & quidem summâ cum in æqualitate, ut uni præstantissimos agros pro libitu auferat, & purpuratis atque officariis suis tradat. Talia autem sunt onera, quibus recensitis Samuel eos à regum imperio, secundum

morem vicinarum Gentium, absterret.

Adde quod super oneribus illis tanquam super injuriâ, oppressione, & jugo tyrannico clamaturi sint ad dominum. Quid autem notet phrasîs *clamare ad dominum* collige ex Exod. 3. Jud.

10. Hab. 1. &c. Atqui super legitimis regni subsidiis, & regum stipendiis nemo sanus clamat ad dominum, aut apud Deum & homines de iis conqueritur; sed potius pro divino illo ordine & *inimicis* Deo gratias agit, eamque ubique celebrat. *Quarta* sententia

est Hugonis Grotii lib. 1. de Jure belli & pacis cap. 4. Non esse locum Samuelis de jure vero intelligendum, id est, de facultate honeste & juste aliquid agendi (longè enim aliter Deuteron. 17. 14. præscribi), neque nudum factum indicari: nihil enim esset in eo eximium, cum injurias facere etiam privati privatis soleant: sed factum, quod effectum aliquem juris habeat, id est non resistendi obligationem. Ideo additur populum pressum istis injuriis Dei

opem

, opem imploraturum, quia scil. hu-
 , mana remedia nulla exstarent. In
 quâ sententiâ omnia non æque solida
 esse video. Nam *primo*, illi, contra quos
 hic disputat, cum factum dicunt, non
 excludunt omne jus: sed facile conce-
 dunt indicari & includi huic facto jus
 regum usurpatum ac præsumtum, &
 fere commune aliis omnibus regibus
 Gentilium; quin & legem regiam non
 scriptam & consuetudine firmatam,
 immo & scriptam consensu procerum
 & Magistratum inferiorum, saltem
 tacito, immo etiam expresso, si non
 planè spontaneo, saltem mixto (quo-
 modo periclitantes in mari merces eji-
 ciunt) cum progressu temporis intro-
 ductam aut receptam, non negabunt:
 Sed tantum negant jus divinum aut
 naturale regibus Israelis, nedum omni-
 bus aliis regibus, hic præscribi. *Secundo*,
 Omnino eximium, quod dicit, sapit
 factum regum, longe diversum ab in-
 juriis privatorum. Potestas, & poten-
 tia publica & arcana regum ac regno-
 rum, siquidem convertantur, ad op-
 pressio-

pressionem subditorum, nec vulgares nec particulares effectus generant, sed totius reipubl. gravissimam quassationem aut subversionem: uti docent politici & Historici in descriptione tyrannidis & tyrannorum, sed longè aliter se habet injuria à privatis invicem illata: uti notum est. *Tertio*, effectum juris, quo dicit populum obligari, non est *jus regis*, de quo hic controvertitur; quia rex deberet eos majoritate & potestate sua ex Dei mandato particulari obligare (siquidem *mischpath regis*, jus regis hic exponendum esset) & sic illi divinitus ad subjectionem & obedientiam regi nomine talis potestatis præstandam. Ubi est effectum juris, ibi est jus. Jam vero jus secundum Jureconsultos constituitur in re vel persona aliqua. Persona illa hoc loco non esset subditus, qui patitur; sed rex qui sic & sic acturus dicitur, unde denominatio *Ἐmischpath regis*. Quidquid sit de obligatione juris, quam Calvinus lib. 4. Instit. c. 6. §. 26. hic ferè ut Grotius agnoscere videtur, saltem *Quarto*, mi-

ni-

nime solidum est quod Grotius non resistantiam concludit, ex verbis & *clamabis* &c. Aliunde & melius hoc probat J. Frischmuth tr. cit. §. 73. & seqq. Nam cum bella domini gesserunt Israelitæ sub iudicibus, & regibus, utique clamârunt ad dominum, nec tamen omiserunt resistantiam. Judic. 2. vers 18. & 3. vers 9. 15. & 4. vers 3. &c. Sed uti supra diximus, resistantia est quid extrinsecum & per accidens; nec hoc loco mandatur aut prohibetur populo; multo minus omnibus magistratibus & politicis communis ac perpetua regula tali in casu observanda divinitus præscribitur.

Addenda.

Disquisitioni huic nostræ oppugnandæ hypothesis ex Deuteron. 17. opponi posset. Quod non peccârint Israelitæ petendo regem, nec Samuel prædicatione suâ de aggravatione jugi regii, imprudentiam & temeritatem eorum notâverit: quia Deuter. 17. vers. 14. 15.

Deus mandavit iis, ut cum in terram
 promissionis pervenissent, regem sibi
 constituerent. Hæc fuit sententia May-
 monidæ; & nonnullorum ex Doctori-
 bus Christianis, Schickhardi scil. de
 jure regio Hebræorum pag. 6. & ano-
 nymi in defens. regiâ pro Carolo I.
 Magnæ Britanniæ rege. Sed rectè pro
 sententiâ communiõri, quæ eos pec-
 casse statuit, uti supra ex textu, & te-
 stimoniis autorum probatum est, res-
 pondetur cum Franc. Junio, Augusti-
 no, Tostato, in Deuter. 17. mandatum
 illud non esse absolutum, sed hypo-
 theticum, seu *ἡ ἐπιτομή ἐστὶν τοῦ νόμου*.
 „ Postquam, inquit Junius in analysi,
 „ Deus supposuit de regno instituen-
 „ do, sive ex principio bono sive malo,
 „ sive mixto (hæc enim quæstio hoc in
 „ loco minimè agitur) præcipit primum
 „ de electione &c. Qualia sunt præ-
 cepta illa ordinem aliquem præscriben-
 tia circa malum permissum, Deuteron.
 21. vers. 10. & de libello repudii, pro-
 pter duritiem cordis. Fuisse autem
 peccatum peculiare Israelitarum, non

ita aliorum populorum, petitionem & constitutionem regis, supra probatum est: nec hic repetò; præsertim cum post disquisitionis meæ conscriptionem, nactus sim discursum Johannis Frischmuth professoris Jenensis a. 1653. in 4°. de rege eligendo & deponendo: ubi hæc causa ex sententiâ *Abbarvaneelis* eruditè agitur, & omnes adversantium objectiones solvuntur. Ubi egregium hoc scriptum lectori istarum rerum avido commendavero, hâc vice quiescam.

IN-

INDEX CAPITUM

Dissertatio prior

DE LEGE IN COMMUNI.

C A P. I.

DE Lege & terminis affinibus. Pag. 1.

C A P. II.

De legis definitione. 7.

C A P. III.

De materiâ legis, & an dentur actiones quædam ex se, & suâ naturâ bonæ vel malæ? 11.

C A P. IV.

De fine legis; & de pœnis, an futurum tantum spectent, & de tyrannide. 18.

C A P. V.

De potestate legislativa; & an Atheus sit subditus in Regno Dei? 33.

C A P. VI.

De promulgatione legis, & num naturæ, quas vocamus leges, propriè atque accuratè loquendo leges sint? 43.

DISSERTATIO POSTERIOR.

De

Exemptione Principis à Legge.

C A P. I.

IN Republ. esse summam aliquam
Potestatem, & status quæstionis
proponitur. 47.

C A P. II.

Varia legis considerationes. 48.

C A P. III.

*De exemptione principis à legibus
naturalibus, seu divinis.* 51.

C A P. IV.

*De exemptione principis à legibus
Regni fundamentalibus.* 56.

C A P. V.

*De exemptione principis à legibus
Regni non fundamentalibus.* 60.

C A P. VI.

*De exemptione principis à legibus,
quoad vim earum coactivam.* 65.

C A P. VII.

De autoritate principis in leges.

70.

C A P.

C A P. V I I I.

<i>De summâ & absolutâ principis potestate.</i>	74.
<i>Annexum.</i>	82.
<i>Corollaria contra Hobb.</i>	84.
<i>Gisb. Voetii disquisitio textualis in I Sam. 8. de jure Regio Hebræorum.</i>	89.

F I N I S.

Errata.

Pag. 40. l. 23. sed leg. seu. pag. 60. l. 13. 16. leg
12. pag. 63. l. 8. suam leg. sua. pag. 65. l. 16. prin-
cipius leg. principis.

1323

22

